

T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
GELENEKSEL TÜRK SANATLARI ANASANAT DALI

EBRU SANATINDA AKKASE TEKNİĞİ ve FARKLI UYGULAMALARI

Osman Caner KOLÇİR

Yüksek Lisans Tezi

Danışman: Prof. Dr. Sema ETİKAN

ISPARTA,2015

T.C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
GELENEKSEL TÜRK SANATLARI ANASANAT DALI

Bu tez 29/04/2015 Tarihinde Aşağıdaki Jüri Üyeleri Tarafından Oy Birliği/Oy Çokluğu ile Kabul Edilmiştir.

DANIŞMAN

Prof. Dr. Sema ETİKAN

İmza: .....

ÜYE

Prof. Dr. Filiz Nurhan ÖLMEZ

İmza: .....

ÜYE

Yrd. Doç. Hatice Nevin GÜVEN

İmza: .....

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylım.

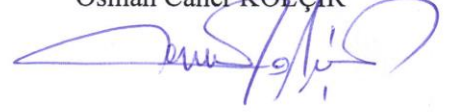
Doç. Dr. Abdullah Şevki DUYMAZ
SDÜ Güzel Sanatlar Enstitü Müdürü

İmza: .....

T. C.
SÜLEYMAN DEMİREL ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile bu tezdeki bütün bilgilerin akademik kurallara ve etik davranış ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Bu kural ve ilkelerin gereği olarak, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları aldığımı ve kaynağını gösterdiğimi ayrıca beyan ederim (29/04/2015).

Osman Caner KOLÇİR

ÖZET

Ebru Sanatında Akkase Tekniği ve Farklı Uygulamaları

Osman Caner KOLÇİR

Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Geleneksel Türk Sanatları

Ana sanat Dalı, Yüksek Lisans Tezi

Yıl: 2015, Sayfa: 83

Danışman: Prof. Dr. Sema Etikan

Süsleme sanatlarından ebru; geçmişı yüzyıllara dayanan, uzun süren bir emek sonucu ortaya çıkan, tekrarı yapılamayan, düzeltilmesi zor olan bir sanattır.

İlk defa ne zaman ve kim tarafından yapıldığı bilinmeyen fakat kökenin Orta Asya'ya dayandığı varsayılan ebru sanatı başlangıçta kitap ve kağıt süsleme sanatı olarak kullanılmıştır. Ebru sanatı günümüzde ise bu hali dışında özgün arayışlar çerçevesinde şekillendirilmeye çalışılmaktadır. Buna dayanarak bu çalışmada ebru sanatında akkase tekniğiyle yazıların, logoların, çeşitli motif ve desenlerin, geometrik şekillerin, kağıda aktarılması amaçlanmıştır. Arap zankı ve kat'ı tekniği olmak üzere iki farklı akkase tekniği uygulanarak yazılı ve figürlü toplam 18 eser üretilmiştir. Eserlerde ebru çeşitlerinden battal ebru, somaki ebru, gelgit ebru, şal ebru, taraklı ebru, dalgalı ebru ve hafif ebrularından yararlanılmıştır.

Bu uygulama dekoratif amaçlı objeler ortaya konulmasını sağlarken ebru sanatının yaşatılması ve geliştirilmesine katkı sağlaması açısından oldukça önemlidir.

Anahtar kelimeler: ebru sanatı, akkase ebru tekniği, farklı uygulamalar

ABSTRACT

The Akkase Technique in the Art of Marbling and Different Applications

Osman Caner KOLÇİR

Süleyman Demirel University, Institute of Fine Arts, Traditional Turkish Handcrafts

Department, MA Thesis

Year: 2015, Pages: 83

Supervisor: Prof. Dr. Sema ETİKAN

The art of marbling is one of the decorative arts, which arised centuries ago. It requires long-time labor intense and has a creation process which is irreproducible and very hard to restore.

It is unknown by whom and where the marbling was firstly introduced, but there are some assumptions that its origin is Central Asia. In the beginning, it was used for decoration of papers and books. Nowadays, it is more likely that it is performed in an experimental and individual directions. In this context, the main goal of this study to bring calligraphies, logos, various motifs and patterns, geometric shapes into the paper with the technique Akkase in marbling. 18 of artworks with calligraphies and figures were produced using two different Akkase technique called “Arabic gum” and “kat’ı” (the art of cutting paper). In these works, we also made use of different types of marbling such as battal marbling, somaki marbling, gelgit marbling, şal marbling, taraklı marbling, dalgalı marbling.

These applications provides various kinds of objects with decorative design and thus are quite important in view of making contributions to the evolution of the marbling and keeping it alive.

Key Words: the art of marbling, akkase marbling technique, different applications

SUNUŞ

“Sanatsız kalan bir milletin hayat damarlarından birisi kopmuş demektir” der Ulu Önder Atatürk ve ekler “Yüksek uygarlığın merdiveni sanattır.” Sanat ile ilgili sayısız özlü söz bulabiliriz elbet. Ancak Cumhuriyetimizin kurucusuna ait bu iki söz sanatın, bir milletin şimdi ve gelecekte var olabilmesi için ne denli mühim olduğuna mükemmel bir biçimde işaret etmektedir.

Milleti var eden ve edecek olan sanat dalları içerisinde, o milletin kendi öz sanatlarının yerinin ne denli önemli olduğu ise su götürmez bir gerçektir. Nitekim Ebru sanatı da birkaç damla boyadan, biraz sudan, birkaç damla da ödden fazlasıdır. O; bir milletin, kurtarıcısının işaret ettiği, yüksek uygarlığa ulaşması için keşfedilmeyi bekleyen kadim bir sanat olarak her zaman vardır ve her zaman var olacaktır.

Bu düşünceler ışığında tez konusu olarak Ebru sanatı ile ilgili bir hususu ele almamam mümkün olamazdı. Nitekim bu çalışmada öncelikle Ebru sanatı hakkında genel bir bilgi verilmiş, diğer tekniklere de değinerek akkase tekniği tüm yönleriyle inceleme konusu yapılmıştır.

Bu çalışmanın gerçekleşmesinin her aşamasında bana yol gösteren, inanan, güvenen, bilgi ve tecrübesini de katarak, elinden gelen hiçbir yardımı benden esirgemeyen danışman hocam Sayın Prof. Dr. Sema ETİKAN’a tüm içtenliğimle sonsuz teşekkürü bir borç bilirim.

Hayatım boyunca yanımda olup bana destek olan ve olmaya devam eden, onlara sahip olduğum için kendimi şanslı addettiğim, gerçek sevgiyi kendilerinden öğrendiğim biricik aileme; rahmetli babam Ali KOLÇİR’e, annem Medine KOLÇİR’e, ağabeyim Bahtiyar KOLÇİR’e kardeşlerim Bahar KOLÇİR ve Figen KOLÇİR’e binlerce kez teşekkür ediyorum.

Sadece bu çalışmayla sınırlı olmamakla beraber, Ebru sanatı ile yaşadığım zamanların neredeyse hepsinde yanımda olan, maddi ya da manevi hiçbir desteğini benden esirgemeyen, gerektiğinde bir ağabey gibi yol göstermekten ve o yolda benimle birlikte yürümekten çekinmeyen, sevgili kardeşim Öğr. Gör. Halit ÖZDAMAR hocama ettiğim ve edeceğim hiçbir teşekkür yeterli olmayacaktır.

Ebru sanatı için bir çınar görevi gören; sadece eserleri, sergileri, atölyeleri ile değil yetiştirdiği ve daha da yetiştireceği sayısız öğrencisiyle, kişiliği ve duruşuyla, Ebru sanatının tarihine şimdiden adı kazınmış olan ve bana yaptığı önderlik için sayın Yılmaz ENEŞ hocama; beni teknesine her daim buyur eden, Ebru yapmak için nasıl bir aşkla fırçaya, boyaya yaklaşmak gerektiğini bana hissettiren, mükemmelliğin mütevazılıkla harmanlandığında bir anlam içerdiğinin canlı örneği sayın A. Mahmut PEŞTELİ hocama; bu çalışmamda eserlerini kullanmama izin vererek gerçek bir sanatçının nasıl olması gerektiğini bana bizzat gösteren pek muhterem Hattat Levent KARADUMAN hocama sonsuz sevgi ve saygı sunuyor, kendilerine teşekkür ediyorum.

Yine bu çalışmanın oluşmasında emekleri olan ve yardım etmek için zaman ayıran sayın Zeliha ALAV ve sayın Nermin TÜZEMEN hocalarıma ayrıca öğrencilerim sayın Samet ŞAHİN ve sayın Can AKYOL'a teşekkürlerimi borç bilirim.

Sanat insanın hayatında her zaman olması gereken bir olgudur. Prof. Dr. M. Zeki KUŞOĞLU'nun dediği gibi; "Mesleğimiz ne olursa olsun meşrebimiz sanat olsun".

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
ÖZET.....	İ
ABSTRACT.....	İİ
SUNUŞ.....	İİİ
İÇİNDEKİLER	V
KISALTMALAR	VII
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	VIII
1.GİRİŞ	1
2. KURAMSAL TEMELLER	2
2.1. Ebru Sanatı ve Tarihçesi	2
2.2. Ebru Sanatında Kullanılan Malzemeler	4
2.3. Ebru Yapımı	15
2.4. Ebru Sanatının Çeşitleri	17
2.5. Ebru Sanatında Akkase	39
2.5.1. Akkase Ebrunun Tarihçesi	39
2.5.2. Akkase Ebru Yapımı	41
2.5.2.1. Arap Zamkı Tekniğiyle Akkase Ebru Yapımı	41
2.5.2.2. Kat'ı Tekniği İle Akkase Ebru Yapımı	42
2.5.3. Akkase Ebru Çeşitleri	44
2.5.3.1. Yazılı Akkase Ebru	44
2.5.3.1. Figüratif Akkase Ebru	45
3. KAYNAK ARAŞTIRMASI	46
4. MATERYAL VE YÖNTEM	50
4.1. Materyal	50
4.2. Yöntem.....	50
5. BULGULAR.....	51
5.1. Akkase Ebru Uygulamasında Kullanılan Malzemelerin Hazırlanması	51
5.2. Akkase Ebru Teknikleri ve Yapım Aşamaları	51
5.2.1. Arap Zamkı Tekniğiyle Akkase Ebru Yapımı	51
5.2.2. Kat'ı (Kağıt Kesme) Tekniğiyle Akkase Ebru Yapımı.....	54
5.3. Akkase Ebru Teknikleri İle Elde Edilen Eserler	60

6. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	78
KAYNAKÇA.....	79
ÖZGEÇMİŞ	81

KISALTMALAR

A.Ş.	Anonim Şirket
Cm.	Santimetre
Dm.	Desimetre
Gr.	Gram
İ.Ö.	İsa' dan Önce
Lt.	Litre
M.Ö.	Milattan Önce
S.	Sayı
s.	Sayfa
Vb.	Ve Benzeri
y.y.	Yüz Yıl
SDÜ.....	Süleyman Demirel Üniversitesi
WWW.	World Wide Web

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. : Klasik ebru yapımında kullanılan ebru teknesi (Kolçir, 2014).....	4
Şekil 2. : Klasik ebru yapımında kullanılan geven (Kolçir, 2014).....	6
Şekil 3. : Klasik ebru yapımında kullanılan boyalar (Kolçir, 2014)	7
Şekil 4. : Ebru sanatı yapımında kullanılan öd (Kolçir, 2014).....	9
Şekil 5. : Klasik ebru yapımında kullanılan ebru fırçası (Kolçir, 2014).....	10
Şekil 6. : Klasik ebru yapımında kullanılan ebru kağıtları (Özdamar, 2012)	11
Şekil 7. : Klasik ebru yapımında kullanılan Deste-Seng (el taşı), (Kolçir, 2014).....	12
Şekil 8. : Klasik ebru yapımında kullanılan tarak ve bizler (Özdamar, 2012).....	13
Şekil 9. : Klasik ebru yapımında kullanılan Arap zamkı (Özdamar, 2012).....	14
Şekil 10. : Klasik ebru yapımında kullanılan sergen, spatula ve suluk (Özdamar, 2012)	14
Şekil 11. : Tarz-ı kadim ebrusu (Derman, 1977: 14)	18
Şekil 12. : Zemin battal ebrusu (Kolçir, 2014).....	19
Şekil 13. : Mustafa Düzgünman ebrusu (M. Refii Kileci Koleksiyonu).....	19
Şekil 14. : Neftli battal ebrusu (Barutçugil, 2004: 34).....	20
Şekil 15. : Somaki Battal ebrusu (Osman Caner Kolçir)	21
Şekil 16. : Serpmeli battal ebrusu (Barutçugil, 2010: 102).....	21
Şekil 17. : Gelgit ebrusu (Kolçir, 2014).....	22
Şekil 18. : Şal ebrusu (Kolçir, 2014).....	23
Şekil 19. : Taraklı ebru (Kolçir, 2011).....	23
Şekil 20. : Bülbülyuvası ebrusu (Kolçir, 2008)	24
Şekil 21. : Kumlu ebru (Yılmaz Eneş).....	25
Şekil 22. : Hafif ebrular (Kolçir, 2014).....	26
Şekil 23. : Akkase ebru (Derman, 1977: 24).....	26
Şekil 24. : Yazılı ebru (Derman, 1977: 22).....	27
Şekil 25. : Hatip ebru (Kolçir, 2011)	28
Şekil 26. : Çift baskılı ebru (Özdamar, 2012)	29
Şekil 27. : Kedi gözü ebrusu (Sönmez, 2007).....	30
Şekil 28. : Necmeddin ebrusu (Derman, 1977: 38).....	30
Şekil 29. : Lale ebrusu (Kolçir, 2013).....	31
Şekil 30. : Karanfil ebrusu (Mahmut Peşteli).....	33

Şekil 31. : Menekşe ebrusu (Kolçir, 2010)	34
Şekil 32. : Gül ebrusu (Yılmaz Eneş)	35
Şekil 33. : Papatya ebrusu (Mahmut Peşteli)	36
Şekil 34. : Sümbül ebrusu (Yılmaz Eneş)	37
Şekil 35. : Gelincik ebrusu (Mahmut Peşteli)	38
Şekil 36. : Bahar dalı ebrusu (Yılmaz Eneş)	39
Şekil 37. : Necmeddin Okyay yazılı ebrusu (Derman, 1977: 22)	40
Şekil 38. : Akkase ebrudan yapılan Levni minyatürü (Özçimi, 2009).....	40
Şekil 39. : Arap zamkı tekniğiyle yapılmış akkase ebru (Kolçir, 2012).....	41
Şekil 40. : Akkase ebru kalıbının hafif zeminli ebruya yapıştırılması (Kolçir, 2014)	43
Şekil 41. : Akkase ebru kalıbının sökülmesi (Kolçir, 2014).....	44
Şekil 42. : Besmele-i Şerif yazılı akkase ebrusu (Kolçir, 2012)	45
Şekil 43. : İstanbul silüeti figüratif akkase ebrusu (Kolçir, 2012)	45
Şekil 44. : Arap zamkı uygulanacak kalıbın belirlenmesi (Kolçir, 2015).....	52
Şekil 45. : Akkase ebru için arap zamkının desen üzerine sürülmesi (Kolçir, 2015) 52	
Şekil 46. : Arap zamklı kağıdın ebruya yatırılması (Kolçir, 2015).....	53
Şekil 47. : Arap zamkı tekniğiyle yapılan yazılı ebru (Kolçir, 2015).....	53
Şekil 48. : Açık tonlu renklerden oluşan ebrular (Kolçir, 2015).....	54
Şekil 49. : Açık tonlu renklerden oluşan ebruların şaplanması (Kolçir, 2014).....	55
Şekil 50. : Açık tonlu renklerden oluşan ebruların düzleştirilmesi (Kolçir, 2015)....	55
Şekil 51. : Akkase ebru kalıbının kesilmesi (Kolçir, 2015).....	56
Şekil 52. : Akkase ebru kalıbına hafif yapıştırıcı uygulanması (Kolçir, 2015).....	56
Şekil 53. : Akkase ebru kalıbının hafif ebru üzerine yerleştirilmesi (Kolçir, 2015). 57	
Şekil 54. : Akkase ebrunun ikinci kat ebruya yatırılması (Kolçir, 2015)	57
Şekil 55. : Hafif ebrudan akkase kalıbının çıkartılması (Kolçir, 2015)	58
Şekil 56. : Hafif ebrudan akkase kalıbının çıkartılması (Kolçir, 2015)	58
Şekil 57. : Akkase ebrusunu kurumak üzere sergene bırakılması (Kolçir, 2015).....	59
Şekil 58. : Arap zamkı tekniğiyle hazırlanmış yazılı akkase ebru (Kolçir, 2015).....	60
Şekil 59. : Arap zamkı tekniğiyle hazırlanmış figüratif akkase ebru (Kolçir, 2015) ..	61
Şekil 60. : Kat'ı tekniğiyle hazırlanmış yazılı akkase ebru (Kolçir, 2015)	62
Şekil 61. : Kat'ı tekniğiyle hazırlanmış yazılı akkase ebru (Kolçir, 2015)	63

Şekil 62. : Kat'ı tekniğiyle hazırlanmış yazılı akkase ebru (Kolçir, 2015).....	64
Şekil 63. : Kat'ı tekniğiyle hazırlanmış yazılı akkase ebru (Kolçir, 2015).....	65
Şekil 64. : Kat'ı tekniğiyle hazırlanmış yazılı akkase ebru (Kolçir, 2015).....	66
Şekil 65. : Kat'ı tekniğiyle hazırlanmış figüratif akkase ebru (Kolçir, 2014).....	67
Şekil 66. : Kat'ı tekniğiyle hazırlanmış figüratif akkase ebru (Kolçir, 2014).....	68
Şekil 67. : Kat'ı tekniğiyle hazırlanmış figüratif akkase ebru (Kolçir, 2015).....	69
Şekil 68. : Kat'ı tekniğiyle hazırlanmış figüratif akkase ebru (Kolçir, 2015).....	70
Şekil 69. : Kat'ı tekniğiyle hazırlanmış figüratif akkase ebru (Kolçir, 2015).....	71
Şekil 70. : Kat'ı tekniğiyle hazırlanmış figüratif akkase ebru (Kolçir, 2013).....	72
Şekil 71. : Kat'ı tekniğiyle hazırlanmış figüratif akkase ebru (Kolçir, 2015).....	73
Şekil 72. : Kat'ı tekniğiyle hazırlanmış figüratif akkase ebru (Kolçir, 2015).....	74
Şekil 73. : Kat'ı tekniğiyle hazırlanmış figüratif akkase ebru (Kolçir, 2015).....	75
Şekil 74. : Kat'ı tekniğiyle hazırlanmış figüratif akkase ebru (Kolçir, 2015).....	76
Şekil 75. : Kat'ı tekniğiyle hazırlanmış figüratif akkase ebru (Kolçir, 2015).....	77

1.GİRİŞ

Orta Asya'da ortaya çıktığı varsayılan ebru sanatı zamanla başka kültürlerle etkileşim içerisine girmiş günümüze kadar gelebilmiştir. Ebru sanatının nerede, kim tarafından ve hangi tarihte yapıldığı kesin olarak bilinmemektedir. Eski tarihli kitap ciltlerinde kapak ile kitabı birbirine bağlayan kağıtta ebru sanatını görülmektedir.

Bazı araştırmacılar ebru sanatının Türkistan'a dayandığını ileri sürmektedirler. Fakat bizdeki ebru sanatkarları arasındaki görüş, ebruculuğun gerçekte Buhara'da başladığı şeklindedir (Başar ve Tiryaki, 2006: 1).

Çağatay Türkçesi'yle ebrunun ilk adı "Ebre" (hare gibi dalgalı ve damarlı) olmuştur. Türkistan'dan en geç 16. yüzyıl başlarında İpekyolu'nu takiben İran'a geçişinde ise "Ebri" olarak isimlendirilen ebru sanatı, görünüşüyle gerçekten bulut kümelerine benzer şekiller taşıdığından, Farsça olan ismini doğrulamaktadır. Osmanlı döneminde geçerliliğini sürdüren aynı isim, son yüzyılda Türkçede "ebru"ya dönüşmüştür. 17. yüzyılın başlarında ise "Türk Kağıdı" adı ile Avrupa'ya ve oradan tüm dünyaya yayılmıştır (Derman, 1977: 8).

Günümüzde ebru sanatı altın çağını yaşamaktadır. Her geçen gün yenilikleriyle ve farklı uygulamalarıyla değerini arttıran Ebru Sanatı, UNESCO tarafından 24-29 Kasım 2014 tarihleri arasında Somut Olmayan Kültürel Miras Komitesi toplantısında dünyanın ortak mirası olarak kabul edilmesiyle önemini koruma altına almıştır.

Bu çalışmanın amacı kültürel varlığımız ve mirasımız olan Ebru sanatının teknolojik gelişmelerle birlikte geleneksel yapısını bozmadan akkase tekniği ve akkase tekniğinin farklı uygulamalarıyla gelişimine katkıda bulunmak ve önemini korumaktır.

2. KURAMSAL TEMELLER

2.1. Ebru Sanatı ve Tarihçesi

Ebru kelimesi, kağıt üzerinde renklerin buluta benzer şekil almasından dolayı Farsçada bulut, bulutumsu manasına gelen 'ebri', Çağtayca'da ise roba (elbise) anlamına gelen 'ebre' kelimesinden gelmektedir. Ebru kağıdına Arap aleminde damarlı kağıt (varakü'l-mücezza'), İran'da hava, bulut (ebr-i bad), Avrupa'da ise mermer kağıdı (papier marbré, marmor papier, marbled paper...) anlamına gelen adlar verilmiştir (Derman, 1977: 8).

Ebru tarihçileri, ittifak halinde bu sanatın kökenlerinin Orta Asya olduğunu söylemektedir. Ancak ebrulu desenler antik çağdan beri beğeni görmektedir. Mısırdaki bulunan M.Ö. 1365 tarihli cam şişelerde taraklı ve gelgit ebrularını andıran desenlere rastlanmıştır. Çin'de Sung hanedanlığından kalma bazı çömleklerde battal ebrularının benzeri görüntülere rastlanmaktadır. Tabii ki bunların gerçek ebrudan çok farkı vardır. 8. yüzyıldan beri Çin'de Liu Sha Shien, 12. yüzyıldan itibaren de Japonya'da Suminagashi adıyla benzer tekniklerin kullanıldığı bilinmektedir. M.Ö. 200'lü yıllarda Çin'de dönemin tarım bakanı, bitki liflerinden ve elyaflardan oluşan artık balık ağlarını kullanarak ilk defa kâğıt yapmıştır. Çin'de bu on asır saklanmıştır. Bir rivayete göre kâğıt yapımını 751 Talas savaşında Çinli esirlerden öğrendiler. 8.yy da Semerkant da birçok kâğıt üreticisi bulunmaktaydı. Ve Türkler kâğıt yapımının yanında renkli kâğıt ve süsleme sanatlarını da oldukça geliştirmişlerdir. Tarihte bilinen ilk ebru örneklerinin İslam kültürü bünyesinde ortaya çıkmış olduğu bilinmekte ise de kim tarafında ne zaman olarak geliştirildiği hakkında kesin bir şey söylemek bugün için mümkün değildir.

Ebru sanatının nereden geldiğine dair çeşitli kaynaklarda birbirinden farklı rivayetler bulunmaktadır. İran kaynakları ebru sanatının Hindistan'dan geldiğini söylerken kimi araştırmacılar bu sanatı Uygur Türklerine kadar dayandırmıştır. Bazıları da ilk ebrunun Türkistan'da yapıldığı konusunda düşüncelerini bildirmişlerdir. Elimizde en eski ebru örneği Arifi'nin 1539/40 tarihli "Guy-ı Çevgan" adlı eseridir (Başar ve Tiryaki, 2006: 1).

Tarihimizde adı bilinen en eski ebrucu "Tertîb-i Risale-i Ebri" adlı ve 1608 tarihli yazma eserde yazarı olan Şebek'tir. Bu yazma eserde Şebek isimli ebrucu,

ebru ve ebrunun yapılışı hakkında bazı bilgiler vermektedir. O dönemde yazılan bu eserde, ebru yapımında kullanılan tekniklere bakıldığında, günümüzde halen uygulanan teknikler olduğu görülmektedir. Fuat Başar'a göre bu tarihte böyle bir eserin ortaya çıkarılması ebru sanatının en az birkaç yüzyıl öncesine dayandığının kanıtıdır (Başar ve Tiryaki, 2006: 2).

Bilinen eski ebruculardan bir diğeri de Ayasofya Hatibi Mehmed Efendi'dir. Mehmed Efendi'nin çıkan bir yangından eserlerini kurtarmaya çalışırken vefat ettiği kaynaklardan öğrenilmiştir. Şeyh Sadık Efendi ise ebru sanatını Buhara'da Özbekler tekkesinde öğrenen ve oğullarına da öğreten bir ebrucudur. Ülkemizin ebru sanatçılarının düşüncelerine göre de ebru sanatı Buhara'da ortaya çıkmış ve Büyük İpek Yolu ile İran üzerinden Türkiye'ye ulaşmıştır. Özbekler tekkesinde yetişen diğer ebrucular ise; Hezarfen Edhem Efendi, Sami Efendi, Aziz Efendi ve Abdülkadir Kadri Efendi'dir (Başar ve Tiryaki, 2006: 3).

Ebru, Osmanlı bürokrasisinde de büyük ölçüde kullanılmıştır. Açık ve pastel renkli, hafif desenli ebru kağıtlarının devlet belgelerinde ve resmi yazışmalarda kullanılmış olabileceği düşünülmektedir. Bunun sebebi ise, yapılan ebruların eşinin bir daha yapılmasının imkânsız oluşu, bunun da sahteciliği ve tahrifatı engelleyebileceği düşüncesidir. "Bu konuda bilinen bir yazılı kaynak olmasa da, ebruların daha çok raporların ve muhasebe defterlerin dış kaplarında kullanılması böyle bir tahmini destekler niteliktedir. Ebru kaplı bir defterin bir başkasıyla değiştirildiğini ya da üzerinde oynandığını fark etmek zor olmasa gerektir" (Ovalıoğlu, 2007: 8).

Ebru sanatının günümüzde, tüm dünyada tanınması, geliştirilmesi ve ilgiyle karşılanması da bazı üstat ebrucular sayesinde olmuştur. Bu ustalardan biri ebruya çiçek motifini kazandıran Necmeddin Okyay ve onun öğrencisi olan Mustafa Düzgünman'dır. Bu büyük ustalar sayesinde ebru sanatı şu anda dünyaca tanınan bir sanat haline gelmiştir (Eriş, 2007: 49).

Ebru yaklaşık 2,5 yüz yıl önce Avrupa'ya girmesinden bu yana kitap ciltlemede ve diğer dekoratif işlerde renklendirilmiş kağıtların kullanılması için başlıca araçlardan birisi olmuştur. Ebru, Yakın Doğu'da günlük hayatta da Avrupa'dakine benzer önemli bir rol oynamıştır. Ebru sanatı Yakın Doğu'da

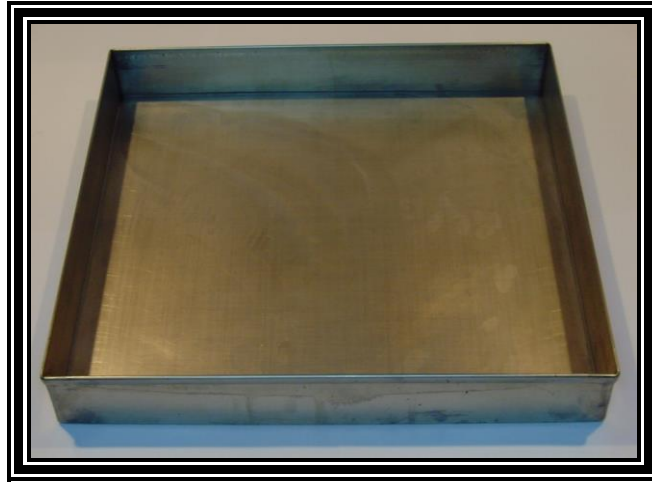
Avrupa'dan çok daha önce olgunlaşmış, mükemmellik kazanmış ve İslami usullerde kitap ciltleme alanında kullanılmıştır. Ebru sanatı hem doğuda hem de batıda uzun zaman yaygın olarak kullanılmıştır. 19. Yüzyılda yaşanan sanayi devrimi sonucunda ortaya çıkan değişiklikler el yapımı kitap ciltleme alanında gerilemeye yol açmıştır. Bu durum aynı zamanda ebru sanatında da bir gerilemeye ve azalmaya neden olmuştur (Wolfe, 1990:1).

2.2. Ebru Sanatında Kullanılan Malzemeler

Ebru sanatı birden fazla araç, gereç ve materyalden oluşmaktadır. Ebrunun malzemeleri; boyalar, su yoğunlaştırıcı(kitre, salep, nişasta, un), öd (sığır ya da başka hayvanlardan elde edilen öd.), su, ebru teknesi, fırçalar, taraklar, kâğıt, deste-seng, ebru kurutma sergeni ve diğer araç gereçler.

İlk olarak sıvının yani kitre ile yoğunlaştırılan suyun konulacağı tekne gereklidir. Tekne önceki dönemlerde ahşaptan yapılırken günümüzde genellikle galvaniz, paslanmaz çelik ya da alüminyumdan yapılmaktadır.

Klasik ebru yapımında, geven ile yoğunlaştırılmış suyun konulduğu kaba tekne adı verilmektedir (Şekil 1).

Şekil 1. : Klasik ebru yapımında kullanılan ebru teknesi (Kolçir, 2014)

Tekne metal, cam, tahta ya da galvanizden yapılabilmektedir. Eski dönemlerde ebru ustaları budaksız çamdan yapılmış ve içleri ziftlenmiş tekne kullanmakta iken günümüzde genellikle galvaniz, paslanmaz çelik ya da alüminyumdan yapılmış tekneler kullanılmaktadır.

Ben öğrencilerimle birlikte, yıllardır İstanbul'da Bakırcılar çarşısında kadayıf tepsisi diye satılan alüminyumdan yapılmış 4-4.5 cm derinliğindeki tepsileri kullanıyorum. Bu tepsinin ideal boyutları şöyledir: Eğer kâğıdımızın boyutları 35x50 cm ise teknenin boyu, kenarlardan birer cm daha büyük olmalıdır (36x51 cm). Çünkü kâğıt suya girdiği zaman genişler, teknedeki bir santimlik fark, bu genişlemeyle tamamen kapanmış olur. Böylece yüzeydeki tüm boya kâğıt tarafından emilmiş ve temizlenmiş olur. Eğer tekemiz büyük, kâğıdımız küçükse, kenarlarda boya artıkları kalacak, onu temizlemek için de ikinci ve lüzumsuz bir işe gerek duyulacaktır. Bunun için; tekneyi kaplayacak büyüklükte bir gazete veya başka bir kâğıt, teknede kalan artık boyaları almada kullanılır. Türkiye'deki kâğıt boyutları (ebat kâğıt denilen) 70x100 cm'dir. Böylece, kâğıtlarda fire de vermemiş oluruz (Barutçugil, 2001: 58).

Ağaç teknelerin avantajı sıcak ve soğuk ortamdan çok etkilenmemesi ve oluşabilecek küfleri engellemesidir. Alüminyum tekneler ucuz olmasının yanında suyu çabuk soğutmasından dolayı kullanışlı değildir. Galvanizli paslanmaz sac ya da çelik sacdan yapılan tekneler diğerlerine göre daha pahalıdır ancak küf tutmadığından daha kullanışlıdır (Sönmez, 2007: 29).

Teknelerin boyutları genellikle kullanılacak kâğıt boyutlarının 1 cm fazlası olmalıdır. Çünkü teknede ıslanan kâğıt her kenarından yaklaşık 0.5 cm genişleyecektir. Derinliğinin ise yaklaşık 6-7 cm olması yeterlidir. Bir teknenin boyutları, derinliği ve malzemesinin dışında en önemli özelliği teknenin kenarıdır. Teknenin kenarının pütürlü olması ya da keskin olması ebru yapılan malzemeyi teknedeki çıkarılma esnasında zedelemektedir. Bu yüzden de teknenin kenarı kıvrık ve zımparalanmış olmalıdır. Yada sıyırma mili olarak da adlandırılan paslanmaz çelik tekne kenarına monte edilmelidir.

Teknenin içerisine konulacak su da bazı özelliklere sahip olmalıdır. Önceleri ebru ustaları ebru yapımında yağmur suyu kullanmaktaydı fakat günümüzde bu pek mümkün değildir. Bunun için ebru yapımında kullanılacak suyun sertliği, kloru ve kireci az olmalıdır. Bu özelliklere sahip olmayan ve içerisinde kimyasal bulunan su ebru yapımında kullanılan boyaları bozmaktadır (Barutçugil, 1999: 39).

Kullanılan diğer bir malzeme de kitre (kıvamlaştırıcı)'dir. Anadolu'nun farklı bölgelerinde yetişen, geven (astragalus) adlı bodur boylu, dikenli bir bitkiden şerit yada plakalar halinde elde edilmektedir.

Ebru sanatının en önemli malzemelerden biri de gevendir (Şekil 2).

Şekil 2. : Klasik ebru yapımında kullanılan geven (Kolçir, 2014)

Ebru yapılan suyun yoğun olması üzerindeki boyada uygulanacak olan hareketlerin istenilen şekilde olabilmesi için gerekli bir özelliktir. Bu yoğunluğun sağlanabilmesi amacıyla, geven, salep, ayva çekirdeği gibi yoğunlaştırma özelliği olan bazı maddeler kullanılmaktadır. Ancak günümüzde en fazla kullanılan yoğunlaştırıcı kitredir. Kitre, dağlarda yetişen geven otunun gövdesinden çıkan sıvının hava ile teması sonucu kemikleşen bir salgıdır (Barutçugil, 2007: 250).

Herhangi bir kıvam artırıcı kullanılmasa da ebru yapılabilen ancak kıvamı olmayan suyun üzerinde oluşan renkleri bir desene çevirmek mümkün değildir. Kıvamlaştırıcının az ya da çok kullanılması da ebru yapımında istediğimiz sonucu vermemektedir. Suyun yoğunluğu gereğinden az ise biz yardımcı ile çektiğimiz astar istediğimiz yerde durmayacak ilerlemeye devam edecektir. Suyun yoğunluğu gereğinden fazla ise de astar bizi çektiğimizde geri çekilecektir. Her iki durum ebru yapımında istenilmemektedir. Oluşturacağımız desen, astar üzerinde hareket ettirdiğimiz bizi bıraktığımız yerde kalmalıdır. Astarın koyu olmasının oluşturacağı bir diğer sorun da üzerine serpilmiş boyanın dibe çökmesidir. Tam tersi astar ince ise serpilmiş boya gereğinden fazla açılacak ve dengesiz dağılacaktır. Kitreli suyun hazırlanmasında suyun kıvamı kadar ısı da önemlidir. Kullanılacak boya ile astarın sıcaklığı birbirine eşit olmalıdır. Kitrenin çok soğuk ya da çok sıcak olması istenilen sonuca ulaşmayı engelleyecektir (Barutçugil, 1999: 53).

Ebru yapımında kullanılacak kitre; 35x50 tekne için yaklaşık olarak 7-8 lt suya 70-90 gr geven karıştırılarak oluşturulur. Kıvamlaştırıcı suda çözüldükten sonra 1 gün bekletilmesi ve süzülerek tekneye dökülmesi en sağlıklı yöntemlerden birisidir.

Klasik ebru yapımında suda erimeyen toprak boyalar ve bitkisel boyalar kullanılmaktadır (Şekil 3).

Şekil 3. : Klasik ebru yapımında kullanılan boyalar (Kolçir, 2014)

Topraklar, doğada içlerindeki minerallere göre farklı renklerde bulunmaktadır. Her ülkenin, her bölgenin toprağının kendine özgü bir rengi vardır. Bitkisel boyalar da bitkilerin renk veren kök, gövde ve yapraklarından elde edilmektedir (Sönmez, 2007: 17).

Toprak boyalar; beyaz renk, titanyum oksit ya da kurşun karbonat (üstübeç-isfidaç) içeren topraklardan elde edilmektedir. Sarı renk, arsenik sülfür (zırnık) içeren topraklardan elde edilmektedir. Kırmızı renk (koyu kırmızı), gülbahar da denilen bu boya demir oksit içeren topraklardan elde edilmektedir. Kırmızı, kızıl kahverengi gibi farklı tonları da bulunmaktadır. Turuncu renk, sülüğen (sülyen) de denilen bu boya yaklaşık yüzde 80 kurşun oksit ile yüzde 20 kurşun monoksit içermektedir. Tütün rengi, çamlıca toprağından elde edilmektedir. Siyah renk, baca isi kullanılarak meydana getirilmektedir (Sönmez, 2007: 17).

Günümüzde ebru yapımında akrilik, mürekkep gibi boyar maddeler kullanılsa da asıl olarak klasik ebru yapımında suda erimeyen toprak boyalar ve bitkisel boyalar kullanılmaktadır. Toprak boyalar, doğada içlerindeki minerallere göre farklı

renklerde bulunan topraklardan elde edilmektedir. Her ülkenin, her bölgenin toprağının kendine özgü bir rengi vardır. Bitkisel boyalar ise bitkilerin kök, gövde ve yapraklarından elde edilmektedir (Sönmez, 2007: 17).

Toprak boyaları hazırlamak zor ve meşakkatli bir iştir. Toprak boyaların hazırlanmasında öncelikle boya yapılacak toprağın ince kısmından alınarak elekten geçirilmesi gerekmektedir. Daha sonra bir kaba konulup üzerine su ilave edilerek, eriyene dek karıştırılmalıdır. Eridikten sonra elek görevi görecek bez torba ya da çoraptan geçirilmelidir. Bu işlem, toprak çamur haline gelene kadar elekten geçirilerek en temiz hale getirilmelidir. Karışım bir kaba konulmalı ve kabın tabanına tam çökmeden üstteki sulu kısım başka bir kaba alınarak dinlenmeye bırakılmalıdır. Üstte kalan su atıldıktan sonra kalan toprak boya güneş altında kurutulmalıdır. Boya kurutulduktan sonra mermer ya da cam üzerine konularak kireçsiz su ile spatula yardımı ile karıştırılmalı ve deste-seng adı verilen el taşı ile mermer üzerinde, merhem kıvamına gelene kadar, 8 çizilerek ezilmelidir. Tamamen ezilen boyalar tekrar spatula yardımı ile mermer üzerinden kullanılacağı kaplara alınmalı ve üzerine az miktarda su ve öd ilave edilerek dinlenmeye bırakılmalıdır (Sönmez, 2007: 18).

Bitkisel boyaların elde edildiği çivit bitkisi genellikle; Pakistan, Hindistan, Çin, Yemen ve Amerika'da yetişmektedir. Lifleri çok sert olan bitki dövülerek inceltilmekte ve su ile mayalanmaya bırakılmaktadır. Bitkide bulunan boya olarak kullanılacak madde olan indigotin sıvısı hava ile temasa geçince mavi şekilde dibe çökmektedir (Sönmez, 2007: 19).

Bitkisel boyalarda ise kırmızı renk, kızıl çivit (çivitin çift sülfak-tanlı türevi). Sarı renk, sarı çivit (indigotinli çivit). Yeşil renk, yeşil çivit (indigotinli çivit). Mavi renk, (indigotinli çivit). Lacivert renk, bedahşi laciverdi. Beyaz renk, beyaz çivit (mavi çivitin indirgenme ürünü). Kahverengi renk, kahverengi çivit (indigotinli çivit) (Sönmez, 2007: 19).

Ebru sanatında kullanılan malzemelerden biri de öddür (Şekil 4).

Şekil 4. : Ebru sanatı yapımında kullanılan öd (Kolçir, 2014)

Yoğunlaştırılmış suyun üzerine serpilen boyanın dibe çökmeden açılmasını sağlayan madde öddür. Ebru yapımında genellikle sığır ödü kullanılırken kumlu ebru yapmak için Lahor çivitinin içine kalkan balığı veya tavuk ödü katılmaktadır. Ödün içerisinde bulunan safra asitleri kullanılan boyanın gerilimini sağlamaktadır. Ebru ustalarına göre ebru yapmanın sırrı öddür ve öd ayarı deneme yanılma yolu ile yapılabilmektedir (Sönmez, 2007: 29).

Öd miktarı az olan boya sıvı yüzey üzerinde yeteri kadar açılmayacak ve dibe çökecektir. Öd miktarı fazla olan boyada ise tam tersi boya çok fazla açılacaktır. İstenilen büyüklükteki desene göre öd ayarlanmalıdır.

Öd, benmari metodu ile hazırlanmaktadır. Ödün bulunduğu kap kaynar su içeren başka bir kabın içerisine konular. Yaklaşık 20 dakika kaynatılır ve kaynama esnasında üzerinde oluşan köpükler alınır. Soğuduktan sonra bir tülbentten geçirilerek ağzı kapalı bir kaptaki buzdolabında uzun süre saklanabilir.

Klasik ebru yapımında, doğal malzemelerden yapılmış olan fırça kullanılmaktadır (Şekil 5).

Şekil 5. : Klasik ebru yapımında kullanılan ebru fırçası (Kolçir, 2014)

Ebru sanatında kullanılan fırçaların yapımında at kuyruğundan alınan kıllar ve gül dalı kullanılmaktadır. Kılların sert olması fırçanın kullanımını kolaylaştırdığından genellikle yaşlı atların kılları tercih edilmektedir. Gül dalı kullanılmasının sebebi ise sağlam ve esnek olmasının yanı sıra gül dalının antiseptik özelliğidir. Öd ile suyun karışması ile oluşabilecek bakterileri gül dalının antiseptik özelliği engellemektedir (Barutçugil, 1999: 41).

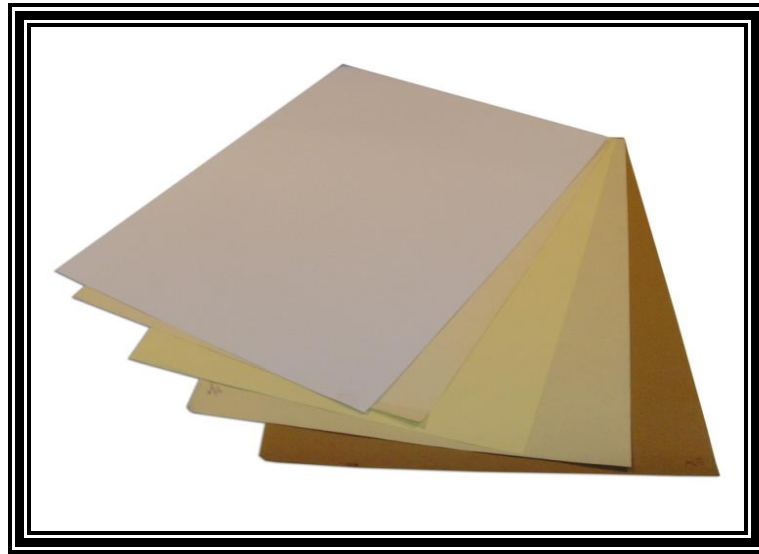
Fırça, boyaları karıştırmak ve boyaları ebru astarının üzerine serpmek için kullanılmaktadır. Fırçalar hazır olarak da bulunabilmektedir fakat istenilen sonuca bu fırçalarla ulaşmak çok mümkün değildir. Hazır fırçalar ile boyayı serpmeye esnasındaki kontrolü sağlamak kolay olmamaktadır. Ebrucular hem geleneksel olarak hem de daha iyi sonuç alabilmek için kullanacakları fırçaları kendileri yapmaktadır (Barutçugil, 1999: 40).

Gül dalı, kullanım durumuna göre genellikle 25-30 cm uzunluğunda, at kılları ise 5-6 cm uzunluğunda kesilmektedir. Gül dalının kalınlığına göre at kılları dalın etrafına yapıştırılmakta ve misina ya da naylon ip kullanılarak sarılmakta, düğümsüz bağlama yöntemi ile bağlanmaktadır. Kılların uzunluğu ebru yapımında kullanılacak

olan teknenin büyüklüğü ile orantılanmaktadır. Kılların kesilmesinde dikkat edilmesi gereken bir diğer nokta da aynı seviyede kesilmesidir. Fırça yapımında kullanılan kılların uzunluğu ve sıklığı çok önemlidir. Boyaları karıştırma amacı ile kullanılacak fırçalardaki kıllar ince olmalıdır. Fakat boyayı tekneye serpmeye amacı ile kullanılacak olan fırçalardaki kıllar sık ve kalın bağlanmalıdır. Kılların uzunluğu istenilenin üzerinde olursa boyayı çok fazla alan fırçadan boyalar dengeli bir şekilde serpilmeyecektir. Kılların kısa olması da fırçanın boyayı çok az almasına neden olacak ve tekrar boya alıp serpmeyi gerektirecektir. Tekneye ilk serpilene boya ile ikinci serpilene boya arasında ise renk farkı ortaya çıkacaktır (Başar ve Tiryaki, 2006: 4).

Ebru sanatçıları alt zeminin çabuk ve büyük şekilde dolması için kalın fırçaları, üst zeminin ise küçük lekeler ile dolmasını sağlamak için ince fırçaları tercih etmektedirler (Sönmez, 2007: 31).

Klasik ebru yapımında, kullanılan kağıdın en önemli özelliği emici olmasıdır (Şekil 6).

Şekil 6. : Klasik ebru yapımında kullanılan ebru kağıtları (Özdamar, 2012)

Emici özelliği olan çeşitli kağıtlar kullanılsa da asitsiz kağıt olması en iyi sonucun alınmasını sağlayacaktır. Makinede üretilen ve rulo olarak çıkan kağıtlar ıslandıklarında kuruma aşamasında, makineden çıkış yönü yani su yolu yönünün tersi yönde çekme yapmaktadır. Ancak el yapımı kağıtlarda dağılım eşit yönde olmaktadır. Teksir kağıdı ve üçüncü hamur kağıtlar da ebru yapımında kullanılır

fakat zamanla renk değiştirdiklerinden dolayı usta ebrucular elde yapılan asitsiz kağıtları kullanmaktadırlar (Baruugil, 2007: 248).

Ebru sanatı uygulanan kağıda mhreleme ve aharlama işlemleri yapılmaktadır. Mhreleme kağıdı terbiyeleme yöntemidir. Mhre cam ya da billur gibi malzemeler yumurta biçiminde yapılmış aletlerdir. Mhreye kuru sabun sürüldükten sonra kağıdın üzerinde kırışıklıklar gidene kadar bastırarak gezdirilmektedir. Mhreleme işleminde sonra kağıt aharlanmaktadır. Ahar genellikle nişasta ve yumurtadan yapılmaktadır fakat daha önceki zamanlarda nişadır, Arap zamkı gibi maddelerle de yapılmakta idi. Ebrulanmış kağıt yumurta aharı ya da nişasta aharına batırıldıktan sonra kurutulmakta daha sonra ise tekrar mhrlenmektedir. Kağıdı aharlamanın sebebi ise hem ömrünü uzatmak hem de ebrunun daha mat görünümünden kurtulmasını sağlamaktır (Sönmez, 2007: 35).

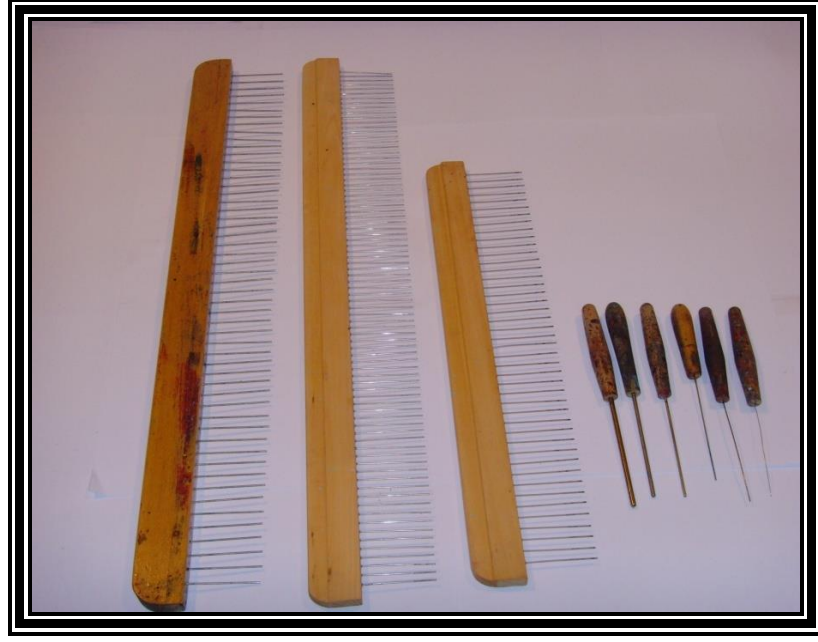
Klasik ebru yapımında, boyayı ezmek amacı ile deste-seng (el taşı) kullanılmaktadır (şekil 8).

şekil 7. : Klasik ebru yapımında kullanılan Deste-Seng (el taşı), (Kolçir, 2014)

Genellikle sert mermer ya da akmak taşından yapılmaktadır. Deste-sengin porselen, cam veya sert taşlardan yapıldığı da olmaktadır. Deste-sengin üzerinde kullanıcının tutması için de bir tutamak bulunmaktadır (Elhan, 2004: 14).

Klasik ebru yapımında, desenleri oluşturmak için tarak ve bizler kullanılmaktadır (şekil 7).

Şekil 8. : Klasik ebru yapımında kullanılan tarak ve bizler (Özdamar, 2012)

Tarak, ebru yapımında desen oluşturmaya yarayan, düz bir tahtanın üzerine eşit veya değişken aralıklarla çakılan çelik tel, iğne veya çividen oluşturulan bir malzemedir. Genellikle tekenin içerisine sığabilecek büyüklüktedir.

Biz, bazı desenlerin yapımında, çiçek yapımında boyanın taşınmasında ve boyaya şekil verilmesinde kullanılan malzemeye verilen addır. Kullanılan bizin paslanmaz çelik, sarı bakır ya da pirinç olması kullanımı açısından önemlidir. Biz, hatip, gelgit ve çiçekli ebru yapımında kullanılmaktadır (Elhan, 2004: 14).

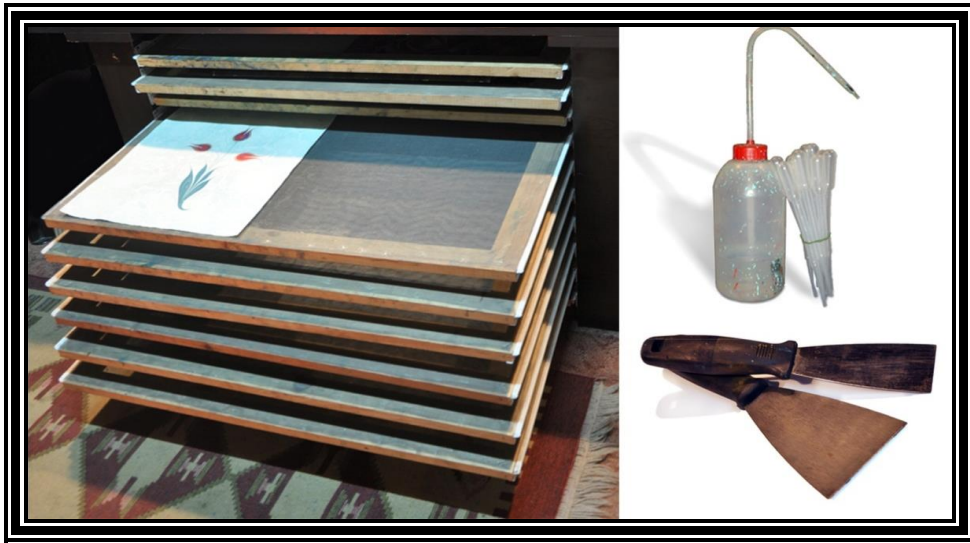
Klasik ebru yapımında, akkase ebru yapmak için Arap zamkı kullanılmaktadır (Şekil 9).

Şekil 9. : Klasik ebru yapımında kullanılan Arap zamkı (Özdamar, 2012)

Arap zamkı akasya ağacının çeşitlerinden elde edilen bir tür zamktır. Ebru sanatının türlerinden olan akkase ebru, yazılı ebru yapımında Arap zamkından faydalanılmaktadır. Arap zamkı ılık suda eritilerek bir tülbentten süzülür ve yazılacak yazı ebru yapılacak kağıda yazılır. Arap zamkı olan kısma boya geçmediğinden o kısımlar boş kalır (Elhan, 2004: 13).

Klasik ebru yapımında, yardımcı malzemelerden olan sergen, spatula, damlalık ve piset kullanılmaktadır (Şekil 10).

Şekil 10. : Klasik ebru yapımında kullanılan sergen, spatula ve suluk (Özdamar, 2012)

Sergen, ebrunun kurumaya bırakıldığı kurutma tezgahıdır. Spatula ise boya ezerken boyaları toparlamak için kullanılmaktadır. Ayrıca kitreyi karıştırmak içinde kullanılır. Damlalık ve piset, boyaların içine orantılı olarak öd veya su damlatmak için kullandığımız malzemelerdir.

2.3. Ebru Yapımı

Ebru yapımı uzun süren ve büyük emek gerektiren bir olaydır. Ebru yapmaya başlamadan önce malzemelerin hazırlanması gerekmektedir. İlk olarak boyalar hazırlanır. Ezilen boyaların içine su ve öd konulur. Hazırlamış olduğumuz ayran kıvamındaki kitre tekneye dökülür. Kitre döküldükten sonra yüzeydeki tozları temizlemek ve yüzey gerilimini dengelemek için bir gazeteyle kitre yüzeyi temizlenmelidir. Boyaların kıvamını ayarlamak üzere her boyadan birer damla kitre yüzeyine biz yardımıyla damlatılır. Boyaların kitre yüzeyindeki hareketine göre boyalara su veya öd ayarı yapılır. Aynı zamanda bu işlem bize kitre kıvamını da belirlememize yardımcı olur. Eğer boyalar yüzeyde hızlı hareket ediyorsa kitre sulu, eğer yavaş hareket ediyor ve boyalar geri çekiyorsa kitre susuz demektir. Boya ve kitre hazır duruma geldiğinde ebru yapımına başlanır. Hazırlanan boyalar iyice karıştırılır. Yapılmak istenen ebru çeşidine göre boyalar zemine atılır ve desen kitre yüzeyinde oluşturulur. Oluşturulan desen kağıda aktırılmak üzere kağıt yatırma işlemi gerçekleştirilir. Bu işlem esnasında hız yapmadan, ebru kağıdında hava boşluğu oluşturmayacak şekilde dikkatlice yapılmalıdır. Kağıt yatırıldıktan sonra tekne kenarlarındaki boyalar peçete yardımıyla temizlenmelidir. Bu işlem bize tekne kenarındaki boyaların kağıdı sıyrırken kağıt yüzeyine geçmemesi için önemlidir. Tekne yüzeyinden ebru kağıdına alınan desen kurutulmak üzere kurutma tezgahı(sergen)na bırakılır. Kuruyan ebru deseni kullanılmaya hazır hale gelir (Kolçir, 2015).

Boyaların tekneye serpilmesinde at kılları ve gül dalından yapılmış fırçalar kullanılmaktadır. Fırça yatay olarak tutulup diğer elin işaret parmağına hafif hafif vurularak tekneye boyaların dengeli bir şekilde serpilmesi sağlanır. Yapılacak ebrunun türüne göre ilk serpmeden sonra ya direkt olarak ikinci serpmeye geçilir ya da biz yardımı ile gelgit şeklinde desen verilebilir. Bu ebrucunun kararına bağlıdır. Gelgit veya herhangi bir desen oluşturmak için kullanılacak biz ya da iğne her

kullanımdan sonra ıslak bez ile temizlenmelidir. Daha sonra isteğe göre ikinci, üçüncü serpmeler yapılabilir. Boyaların tekneye konulmasında herhangi bir sıra yoktur. Tekneye konuş sırası boyaların öd miktarı ile alakalı bir durumdur. Teknenin boş olması boyanın rahat açılmasını sağlayacağından öd miktarı az olandan çok olana doğru atılmalıdır. Boyaların astar üzerinde kendilerine yer açabilmeleri için bir önceki atılan boyadan daha kuvvetli yani daha fazla ödlü olması gerekmektedir. Bu kurala uyulduğu takdirde boya sayısında herhangi bir sınırlama yoktur fakat klasik ebruda beş renkte karar kılınmıştır (Sönmez, 2007: 44).

Karıştırma işleminden dolayı fırçalar çok boya tutar. Onun için kavanozun kenarına fırçayı yavaşça bastırarak fazla boyaları boya kavanozunda bırakacağız. Sonra fırçayı bir elimizle mümkün olduğunca en ucundan tutup, diğer elimizin işaret parmağına sürekli aralıklarla, tek ve kuvvetli vuruşlarla değil de çok hafif dokunuşlarla vurmaya başlayacağız. İlk birkaç vuruşta tekneye boya damlası düşmeyebilir. Bu birkaç vuruşta boya gelmiyor diye vuruş hızımızı ve şiddetimizi artırmayalım. Aksi takdirde gelen boya miktarı ihtiyaçtan fazla olacak ve teknenin yüzeyine damlalar halinde değil de salkım gibi demetler halinde düşecektir. Eğer biraz daha da hızımızı artırmış isek (ki genelde öyle oluyor) o zaman hızla gelen damlalar suyun üstünde tutunamayacak ve dibe çökecektir. İlk birkaç vuruşta boyaların tekne üzerine düşmeyişi vuruşumuzdan kaynaklanan bir hata değildir. Bu süreç, boyaların konik yuvadan çıkıp fırçanın ucuna gelme süreci olarak kabul edilir. Bu nedenle boyayı suyun yüzeyine serperken elimizi sabit tutup da sadece belli bir noktaya boya aktarmamaya dikkat edelim. Elimiz mutlaka teknenin tüm yüzeyinde hareket etsin. Hem parmağımıza fırça ile vuralım, hem de elimiz, teknenin üstünde; sağa sola, aşağı yukarı, yüzer gibi, dans eder gibi hareket etsin. Düşen damlaların eşit aralıklarla boşluklar oluşturmasına gayret ederek birinci rengimizi atalım. Rengi seçerken renk bölümünde dikkatinizi çekmeye çalıştığımız bir şey vardı; o da öd miktarı. Mümkün olduğu kadar ödü az olan boyayı önce koymalıyız. Çünkü boya, boş yüzeyde rahatlıkla yayılma imkânına sahiptir. Fırçayı yerine koyduktan sonra, ikinci bir renge geçeriz. Tekrar boyaları karıştırırız. Fazla boyaları kavanozda bırakacak şekilde kenarına bastırarak sıyırırız ve tekneye serperiz. Daha sonra, başka renkler isteniyor ise aynı şekilde tekneye serperiz. Burada dikkat edilmesi gereken bir diğer husus; yüzeyin belirli boya alma kapasitesi olduğudur. Bunun üzerine

çıkamayız, çıktığımız zaman ilk attığımız boyaları çok sıkıştırmış oluruz. Böylece boyalar kalınlaşır, bazen dibe çöker, bazen ebrulanan kâğıdı tekne kenarına sıyrarak çıkarttığımızda boyalar çizilir. Ebrunun netliği bozulur, eğer bozulmuyor ise kuruduktan sonra dökülmeye mahkûmdur, ayrıca daha sonra atılan boyalar, yüzey dolmuş ise yüzeyin üstünde kendilerine tutunacak bir yer bulamayacak ve dibe çökeceklerdir. Bu açıdan başlarda teknenin yüzeyini fazla miktarda boyayla doldurmamaya dikkat edilmelidir. Ebrunun açık tonlarda oluşunun bir zararı yoktur (Barutçugil, 2001: 76)

2.4. Ebru Sanatının Çeşitleri

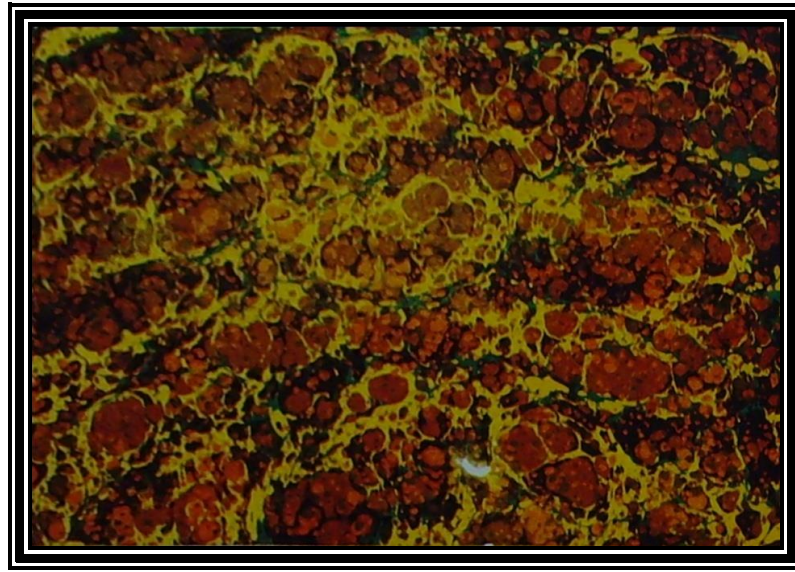
Ebrular, ustaların adlarına veya yapılış şekillerine göre isimlendirilmektedir. Ebru çeşitleri şunlardır: Battal Ebru, Gel-Git Ebrusu, Somaki Ebrusu, Şal Ebrusu, Taraklı Ebru, Bülbülyuvası Ebrusu, Neftli Ebru, Serpme Ebru, Kumlu-Kılçıklı Ebru, Hafif Ebru, Akkâse Ebru, Yazılı Ebru, Hatip Ebrusu, Koltuk Ebrusu. Çiçek ebru çeşitleri şunlardır: Lale Ebrusu, Karanfil Ebrusu, Papatya Ebrusu, Sümbül Ebrusu, Menekşe Ebrusu, Gelincik Ebrusu, Gül Ebrusu olarak çeşitlere ayrılmaktadır (Barutçugil, 2001: 85-132).

Battal ebrunun bir özelliği ise sadece fırça ile boyaların serpilmesiyle yapılmaktadır. Biz veya tarak gibi yardımcı malzemeler kullanılmamaktadır. Yapılan işlem bakımından en basit ebru olmasına rağmen sonuç itibarıyla yapımı en zor ebrudur. Çalışmanın güzel yapılabilmesi için zemin atışının çok iyi öğrenilmesi gerekmektedir. Yapımı ise koyu bir renk tekne yüzeyine fırça yardımıyla serpilir. Damlalar 5-6 cm. çapında daireler oluşturur. Bu rengin üzerine daha açık bir renk ile boyalar tekrar serpilir. İkinci renk ilk atılan boyayı iterek bir yer açar ve bütün boşluklar doldurularak iki renkli bir battal ebru meydana gelmektedir. Daha güzel bir görüntü için bu ikinci rengin üzerine tekrardan boya atılabilir. Genelde klasik ebruda iki, üç, dört renk kullanılmaktadır. Üç, dört renk boya atıldıktan sonra bir de serpme ilave edilebilir (Başar ve Tiryaki, 2006: 13).

Ebrunun bilinen en eski tarzıdır. Diğer bütün desenler, bu battal deseninden çıkar. Bu desene kısaca diğer ebru desenlerinin anası, ya da atası diyebiliriz. Yapımı önceki bölümde anlatmaya çalıştığımız gibi öd sıralarına göre, yani ödü az olan boyaları önce, çok olan boyaları sonra atma suretiyle yapılır. Tek renkli veya çok

renkli olabilir. Bunun için herhangi bir kısıtlama yoktur. Boyalar teknenin yüzeyine serpilir ve daha sonra kâğıda aktarılır. Bu arada damlaların büyüklük ve küçüklük sıraları, renk sayısı, battalın değişik türlerini oluşturur. Sayın merhum Nusret Hepgülün yapmış olduğu değişik battal türlerinin sıralanmış olduğu bir tasnif var. Bunlar: Zemin battal, tarz-1 kadim, M. Düzgünman batalı, Ethem efendi battalı, nefli battal, somaki battal, serpmeli battaldır (Barutçugil, 2001: 85).

Tarz-1 kadim, merhum Mustafa Düzgünman'ın geliştirdiği bir ebru tarzıdır (Şekil 11).

Şekil 11. : Tarz-1 kadim ebrusu (Derman, 1977: 14)

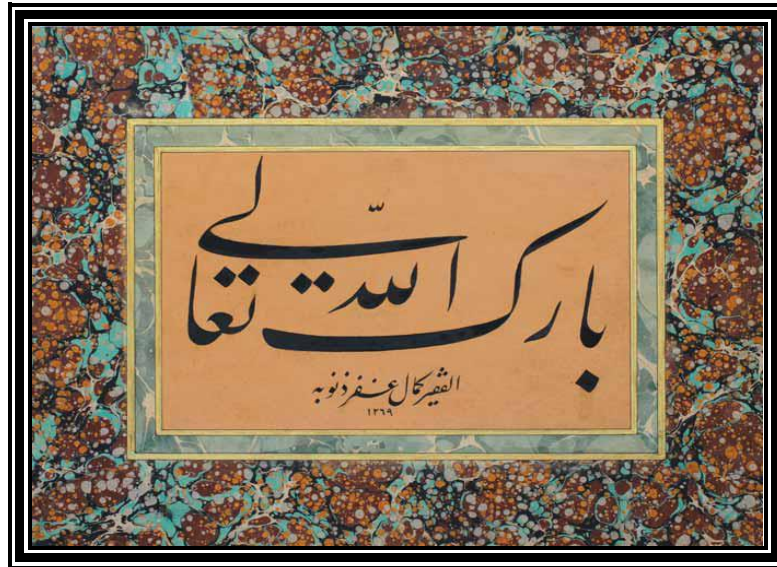
Zemin battalı ise eski ebrucuların sıkça kullanmış oldukları bir desen çeşididir (Şekil 12). Bir kaç veya tek renk ile yapılır. Bir rengin farklı tonlarında da kullanıldığı görülmüştür. Fakat renklerin açıklı koyulu kullanılması geleneksel olarak pek fazla görülmemektedir. Ayrıca bu desenin Necmettin Okyay ve Mustafa Düzgünman tarafından zemin olarak sıkça kullandıkları görülmektedir (Barutçugil, 2001: 86).

Şekil 12. : Zemin battal ebrusu (Kolçir, 2014)

Ethem Efendi battalı ise sarı gülbahar üzerine sarı, lacivert lahor kullanılarak yapılan tarzdır. Son kat olarak atılan boyanın içine fazla öd ve neft katılarak yapılmış ebrulardır (Sönmez, 2007: 55).

Mustafa Düzgünman ebrusu, M. Düzgünman'ın geliştirdiği ve Nusret Hepgül'ün "Mustafa Düzgünman Battalı" adını verdiği bir tarzdır (Şekil 13).

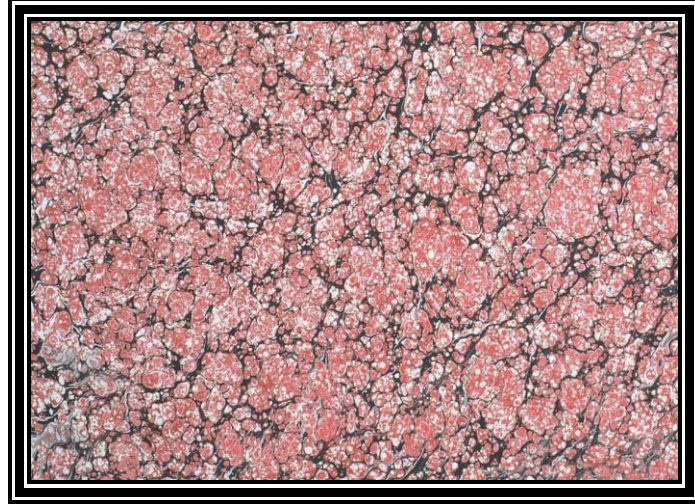

Şekil 13. : Mustafa Düzgünman ebrusu (M. Refii Kileci Koleksiyonu)

Bu tarzda, zeminde iki küçük renk kullanılmış, gel-git üzerine çok iri damlalar halinde bir desen oluşturulmuş ve onun üzerine de çok ince bir desen serpmeye yapılmıştır (Barutçugil, 1999: 67).

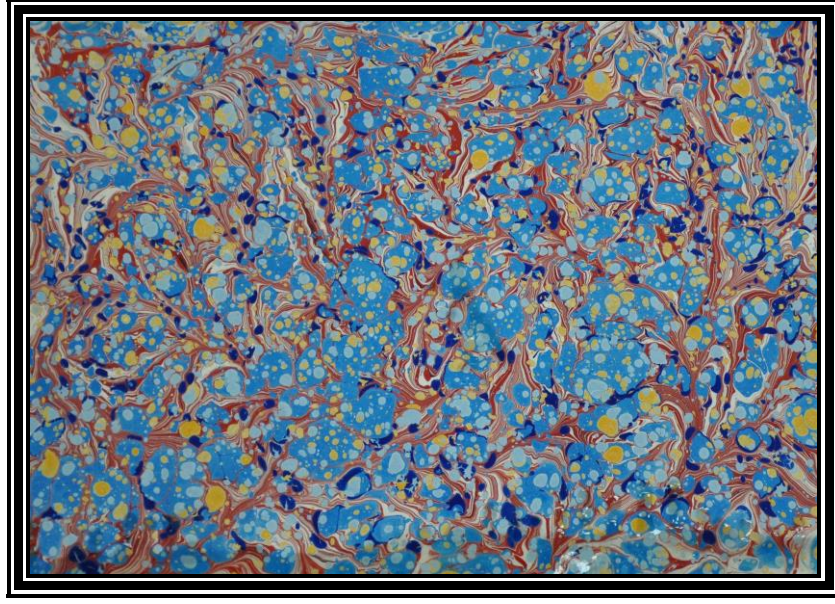
Battal atılmış bir zeminin üzerine boyaların içerisine neft yağı ilave edip, birkaç işleminden geçirildikten sonra battal tarzında serpiyen ebrulara “neftli ebru” adı verilir (Şekil 15).

Şekil 14. : Neftli battal ebrusu (Barutçugil, 2004: 34)

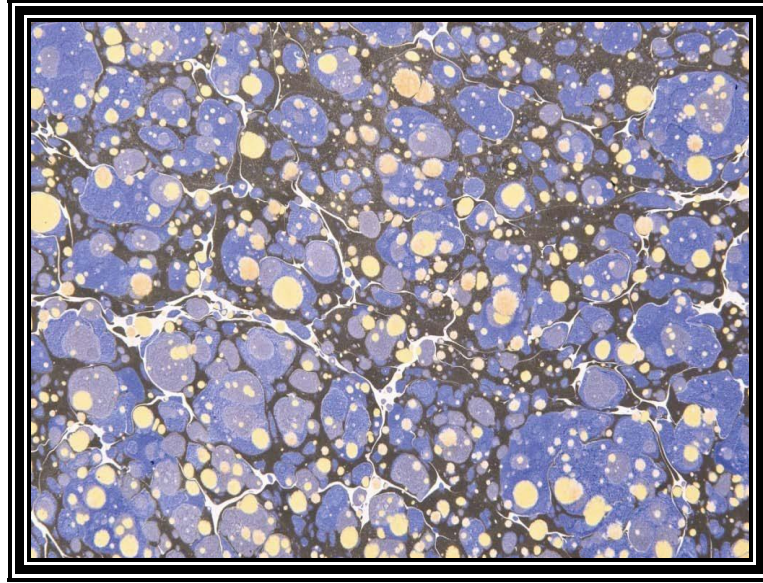
Neft yağı (tercihen çam terebentin) boya içerisinde su ile karışmadığı için belirli boşluklar meydana getirir. Buda kitre yüzeyindeki boya harelerini, boşluklardan oluşan bir görünüme sokmaktadır (Başar ve Tiryaki, 2006: 13).

Somaki battal; genellikle iki renkten oluşur. Zemine birinci renk serpilir. İkinci renge daha fazla öd katılarak birinci rengin iyice sıkıştırılmasını sağlar, damarlar haline gelmesi sağlanır (Şekil 14). Bir mermer cinsi olan Somaki'ye benzeyen damarlı ebrulara "Somaki ebrusu" denir (Barutçugil, 2001: 97).

Şekil 15. : Somaki Battal ebrusu (Osman Caner Kolçir)

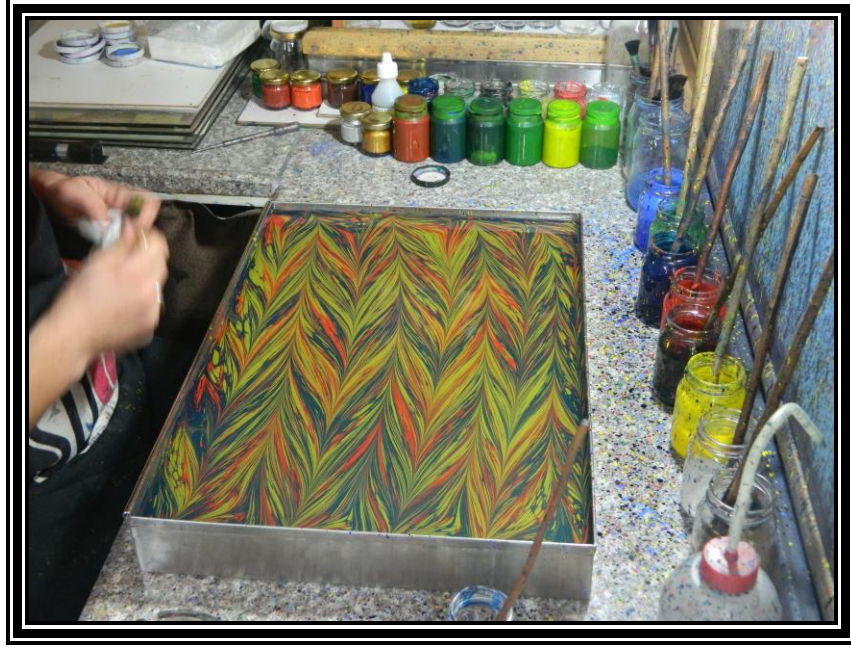
Serpmeli battal; teknedeki battal ebrusu üzerine, açık renkli, ince fırça yardımıyla boya serpilir. Bu ebru çeşidine "serpmeli" ebru denir (Şekil 16).

Şekil 16. : Serpmeli battal ebrusu (Barutçugil, 2010: 102)

Serpmeli battal ebruda, öd ve boyanın az olmasından dolayı tekne küçük noktalar oluşmaktadır. Bu noktalar mercimek büyüklüğünde olmalıdır. Ancak isteğe göre daha büyük de olabilir. Gel-git, bülbülyuvası veya diğer desenlerde serpme yapılabilmektedir (Elhan, 2004: 23).

Gel-git ebru; battal ebru üzerinde biz yardımıyla enine yada boyuna eşit aralıklarla gelgitler uygulanmasıdır (Şekil 17).

Şekil 17. : Gelgit ebrusu (Kolçir, 2014)

Gelgit ebrusunda, tekne yüzeyine battal ebrusu yapılır. Daha sonra bu kompozisyon üzerine biz yardımıyla sağdan sola, soldan sağa birbirine paralel ve düzgün bir şekilde gidip gelinir. Bu çizgi aralıkları istenilen genişlikte de olabilir. Gidip gelinmesinden dolayı ismini de buradan almıştır. Bu ebruya Gelgit ebru denir (Elhan, 2004: 21).

Şal ebrusu; ismini Anadolu'da çok kullanılan şal motifinden almıştır (Şekil 18).

Şekil 18. : Şal ebrusu (Kolçir, 2014)

Şal ebruda önce teknenin yüzeyine battal ebrusu yapılır. Daha sonra gel-git ebrusu uygulanır. Bu kompozisyon üzerine, enine üç adet (S), boyuna iki adet (S) harfi çizilir, aralarına istenildiği kadar (S) kavisler çizilerek dokular oluşturulur. İstenirse dıştan içeri doğru daireler de çizilebilir (Sönmez, 2007: 63).

Taraklı ebru; tarak yardımıyla desenler oluşturulan ebru çeşididir (Şekil 19).

Şekil 19. : Taraklı ebru (Kolçir, 2011)

Taraklı ebru, önce zemin battal ebrusu olarak hazırlanır. Daha sonra gel-git kompozisyonu uygulanır. Burada dikkat edeceğimiz husus gelgit sağdan sola uzanıyor ise tarak yukarıdan aşağıya doğru çekilmesidir. Kullanılan tarağa göre ebru isim alır. İnce taraklı ebru, ince dişli sık aralıklı bir tarak yardımıyla yapılır. Kaim taraklı ebru, kaim dişli seyrek aralıklı bir tarak yardımıyla yapılır. Fantezi taraklı ise tavûsî ebru olarak bilinir. İnce ya da kalın taraklı ebruların ikinci bir tarak yardımıyla taranmasından ortaya tavus kuşu kanadı görünümü çıkar. Dalgalı taraklı, ince ya da kaim taraklı ebruların ikinci bir tarak yardımıyla dalgalı bir biçimde taranmasından ortaya çıkan ebru çeşididir (Başar ve Tiryaki, 2006: 31).

Bülbül yuvası; battal ebru üzerinde belli aralıklarla, içten dışa yada dıştan içe doğru yapılan helezonlarla oluşan ebru çeşididir (Şekil 20).

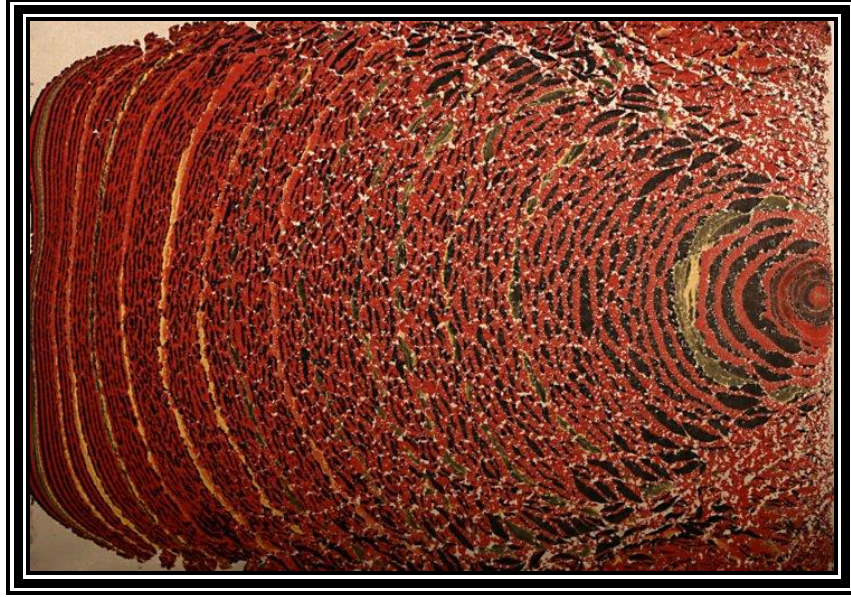

Şekil 20. : Bülbülyuvası ebrusu (Kolçir, 2008)

Bülbülyuvası ebrusunda, tekneye istenilen renkler atılarak battal ebru yapılır. Dıştan başlayıp içe doğru istenilen çapta (genellikle 3-5 cm. çapında) spiraller çizilir.

Bu spiraller içten dışa da olabilirler. Ayrıca gel-git, taraklı gibi desenler üzerine de bülbüyuvası yapılabilir. Bülbüyuvaları; bir biz yardımı ile tek tek yapılır ya da geniş aralıklı kalın uçlu bir tarak ile hatta tüm tekneyi kaplayacak, özel bir tarak yardımı ile bir seferde de yapılabilir (Barutçugil, 2007: 279).

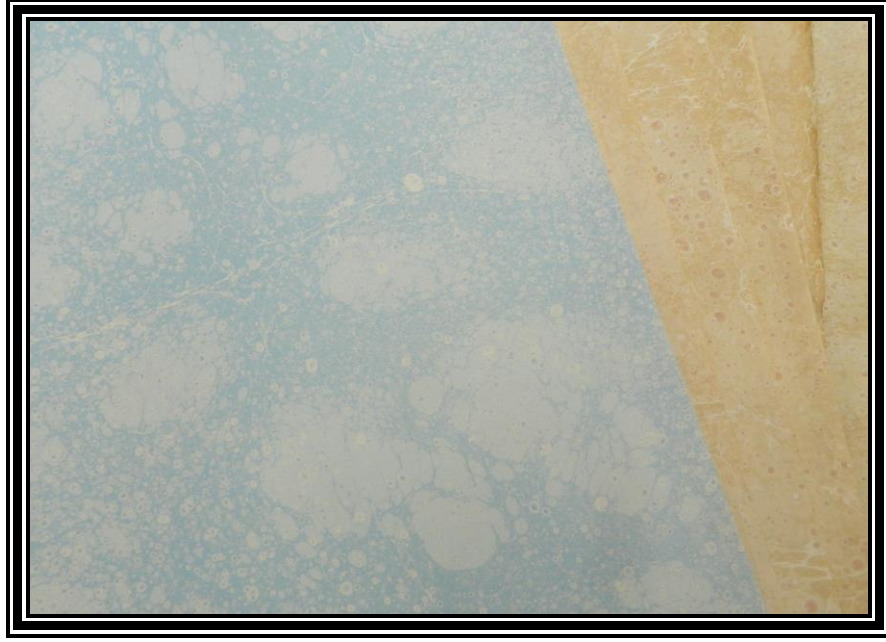
Kumlu ebru; kum ya da çok ince iplikçikler şeklinde görünümlü ebrudur (Şekil 21).

Şekil 21. : Kumlu ebru (Yılmaz Enes)

Eskiden kitrenin kirlenmeye başladığı zamanlarda yapılmaktaydı. Şimdilerde tekne daha yeni iken yapımı tercih edilmektedir. Yapılışı ise su miktarı az, öd miktarı çok olan tekneye lahor çividi bir damlalıkla ya da bizle yakın mesafeden aynı noktaya damlatılır. Boyanın açılması beklenir, açılma işlemi durduktan sonra da tekrar damlatılır. Damlalar bir tekneyi dolduran açık koyulu görünümde bir ebruyu meydana getirir. 3-5 dakika beklenir. Bu bekleme esnasında havadaki tozların tekneye düşmemesi için tekne bir cam ile kapatılabilir. Başka önemli bir husus ise kağıt tekne kenarına sıyrılmadan çıkartılmalıdır. Çıkan ebruya ise "kumlu ebru" denir (Elhan, 2004: 35).

Hafif ebru, hattatların üzerine yazı yazmak için kullanmış olduğu açık, soluk renkli ebrulardır (Şekil 22).

Şekil 22. : Hafif ebrular (Kolçir, 2014)

Kitrenin kıvamı cıvıklaştırılır. Boyaların su ve öd miktarları artırılarak yapılmaktadır, böylece renkler kolay ve çokça açılacağından açık renkli olurlar (Barutçugil, 1999: 71).

Akkase ebru, aynı ebru kağıdının üzerine birden fazla baskı yaparak yazı veya desen elde edilen ebru çeşididir (Şekil 23).

Şekil 23. : Akkase ebru (Derman, 1977: 24)

Arapçada akkase, aks eden, yansıyan anlamında kullanılmaktadır. Ebrulanacak kağıdın üzerine önce Arap zımkı boya tutmamasını istediğimiz yüzeye istenilen şekilde fırça ile sürülür. Arap zımkı sürülmüş yüzey kurduktan sonra üzerine boya atılmış tekneye yatırılır. Zımkı yüzey boyayı almaz, kullanılan kağıdın rengi görünür. Kağıt kurduktan sonra ebrulu bölüm Arap zımkı ile örtülür ve tekneye yatırılır. İkinci defa tekneye yatırılan kağıdın daha önce boş kalan kesimleri boyayı alır, diğer bölümler almaz. Böylelikle düzgün hatlardan oluşan bir yazı veya desen ortaya çıkar. Bu tipteki ebrulara Akkaseli Ebru adı verilir (Başar ve Tiryaki, 2006: 23).

Yazılı ebru, Hattat Necmeddin Okyay'ın buluşu olan bir ebru tarzıdır (Şekil 24).

Şekil 24. : Yazılı ebru (Derman, 1977: 22)

Yazılı ebruyu nasıl yaptığını rahmetli hocamız şöyle anlatıyor; "önceleri yazıyı ayrı bir kağıda yazar, nevrengen denilen oyma bıçağı ile oyarak çıkartıp, sonra bunu ebru yapacağım kağıda Arap zımkı ile yapıştırırdım. Teknenin içinde bu kısımlar ıslanarak ayrılır ve onların yapıştırılan yerler ebruyu almazdı. Ancak, bu iş çok zahmetli ve zaman alırdı. Bir gün, oyup yapıştırdığım yazıların etrafından taşan zımkıların altında kalan yerlerin de ebruyu almadığına dikkat ettim. Ebrunun üzerine, yazıyı zımk ile yazdım. Netice mükemmel olmuştu. Artık düz kağıda yazıları oymak yapıştırmak külfetinden böylece kurtulmuş oldum". Böylece yazılı ebru daha pratik bir şekilde yapılmaya başlanmıştır. Ebru kağıdına istenilen yazı Arap zımkıyla

yazılır ve kurutulur. Kurutulmuş yazılı kağıt tekneye atılır. Arap zankı ile yazılan yüzey ebruyu almaz ve kağıt renginde kalır. Tekneden alınan kağıt yazılı ebrudur (Elhan, 2004: 50).

Ayasofya Camii'nin hatibi Mehmet Efendi tarafından yapıldığı ve çok kullanıldığı için onun adıyla anılan ebru çeşidine "Hatib ebrusu" denir (Şekil 25).

Şekil 25. : Hatip ebru (Kolçir, 2011)

Battal bir zemin üzerine orantılı bir şekilde koyudan açığa genellikle 4 sıra ve 5-6 merkezli iç içe 1-6 renk üst üste gelmek kaydıyla damlatılır. İç içe daireler oluşturan bu renk hareleri biz yardımıyla yukarıdan aşağıya, aşağıdan yukarıya, soldan sağa, sağdan sola taranır. Ortaya çıkan şekildeki ebrulara Hatib Ebrusu adı verilir. Her tarama şekli Hatib Ebrusunun bir alt grubunu oluşturur. Levha pervaz ve koltuklarda kullanımı tercih edilir.

Hatip-i Mütenevvia, hatip ebrusunda kullanılan tüm şekillerin tek bir kağıt üzerinde yer alan örneğidir. Menekşeli Hatip, hatip ebrusunun menekşeye benzeyen örneğidir. Yürekli Hatip, hatip ebrusunun kalp motifine benzeyen örneğidir. Taralı Yürekli Hatip, yürek ebrusunun kenarlarının taranmış örneğidir. Yıldız Hatip, hatip ebrusunun yıldız biçiminde taranmış örneğidir (Başar ve Tiryaki, 2006: 26).

Bir farklı ebru çeşidi ise çift baskılı ebrudur (Şekil 26).

Şekil 26. : Çift baskılı ebru (Özdamar, 2012)

Çift baskılı ebru, daha önce yapılmış bir ebrunun (battal ebrusu, gelgit ebrusu, şal ebrusu Hatib vb.) üzerine ikinci bir ebrunun yapılmasıdır. Çift ebru yapılırken ilk ebrunun üstündeki renklerin kontrast renklerle yapılması ebruyu daha iyi gösterir. Beğenmediğimiz ebruları çift ebru denemeleri yaparak yeni ebrular haline dönüştürebiliriz (Elhan, 2004: 48).

Kedi gözü ebrusu, teknede battal ebrusu oluşturulduktan sonra, renklerin noktalara ayrılıp farklı dokular oluşturması için, 10 gr potasyum karbonat, 10 gr şap ve 10 gr sodanın 15 gr sıcak suda çözülmesi sağlanır. Elde edilen bu karışım küçük bir kaba alınmış boyaya katılır. Damlalıklarla battal ebrusu üzerine damlatılır. Oluşan şekil kedigözü gibidir. Bu nedenle bu ebruya "Kedi gözü ebrusu" denir (Şekil 27).

Şekil 27. : Kedi gözü ebrusu (Sönmez, 2007)

Kullanılan boya ların içine eritilmiş şap ya da limon suyu karıştırılarak gün ışığından uzakta bekletilir. Günde bir kez çalkalanmak suretiyle karıştırılır. Bir hafta bu işlem tekrarlanır. Şap karıştırılmış boyalar kedi gözü ebrusu etkisi, limon suyu karıştırılmış boyalar ise nefli ebru etkisi verir. Osmanlı döneminde bolca kullanılmıştır (Sönmez, 2007: 99).

Necmeddin ebrusu, merhum üstat Necmeddin Okyay'ın geliştirdiği ve kendi adı ile anılan ebru türüdür (Şekil 28).

Şekil 28. : Necmeddin ebrusu (Derman, 1977: 38)

Çiçekli ebrulara bu adın verilmesini öğrencisi olan Ord. Prof. Dr. Süheyl Ünver önermiştir. Bu ebruların lale, karanfil, hercaî menekşe, gelincik, gonca gül, kasımpatı, sümbül gibi çeşitleri vardır. Necmeddin Okyay'ın yetiştirdiği öğrencisi "Mustafa Düzgünman" papatya ebrusunu ilave etmiştir.

Çiçekli ebru yapmak için önce açık renk bir zemin hazırlanır. Tekne büyüklüğüne göre çiçek sap ve yaprakları hesaplanarak teknede yerleri saptanır. Yapılacak çiçeğin sap ve yaprak kısmı için gerekli boya tekneye ortalanarak damlatılır. Bu renk yığını aşağıdan yukarıya doğru çekilir. Çiçeğin çeşidine göre sap ve yaprak şekli verilerek çiçeğin yapımına başlanır. Çiçek biz yardımıyla şekillendirilmeye çalışılarak kompozisyon tamamlanır. Tekneden çıkarılan kağıt daha önce hazırlanmış olan kurutma yerlerine getirilir ve kurumaya bırakılır (Elhan, 2004: 53).

Lale ebrusu çiçekli ebruların en önemli çeşidinden biridir(Şekil 29).

Şekil 29. : Lale ebrusu (Kolçir, 2013)

Lale ebrusu, çiçekli ebrularda zemin olarak aynı rengin bir açık bir de koyusu hazırlanır. Koyu renk tekneye atılır, üzerine öd miktarı fazla olan boya atılır. Bu

zemin üzerine yeşil boya damlatılır ve yaprak, sap biz yardımıyla çizilir. Teknenin boyutuna göre orantılanmalıdır. Biz ya da iğne tekneden çıktıktan sonra mutlaka silinmelidir, yoksa beyaz lekeler oluşturur. İkinci hareket sapa yakın yerden yeşil rengin sol ve sağından ortalanarak iki yana çekilir. İkinci renk de sağ ve solundan iki yana çekilir. Daha sonra daire sapın hemen yanından ikiye bölünerek aşağıya (ikinci daireye kadar) çekilir. İkinci hareket dairenin sapa yakın diğer tarafından yine ortalanarak bu kez tamamen aşağıya doğru çekilir, bu hareket sonrası çiçeğin sapı ve yuvarlak yaprakları tamamlanmış olur. Yaprakların uç kısmı bir iğne ile yukarıya doğru çekilir. Sapın bittiği yere lale yapmak için uygun olan renkler damlatılır. Damlatılan boya bir bizle üstten ikiye bölünür. Aynı bizle ikiye bölünen bir ucu aşağıdan yukarıya doğru “s” kavisli çizilerek çekilir. İkinci uçta da aynı hareket tekrarlanır. Bu ebruya "laleli ebru" denir. Lale tek renkle yapıldığı gibi çift renkle de yapılabilir. Lale yapımında yapraklar hafif yanlara açık, yaklaşık ve seyrek olmak üzere tek ve çok saplı olarak da yapılabilir (Elhan, 2004: 57).

Bir diğer çiçekli ebru çeşidi ise karanfil ebrusudur (Şekil 30).

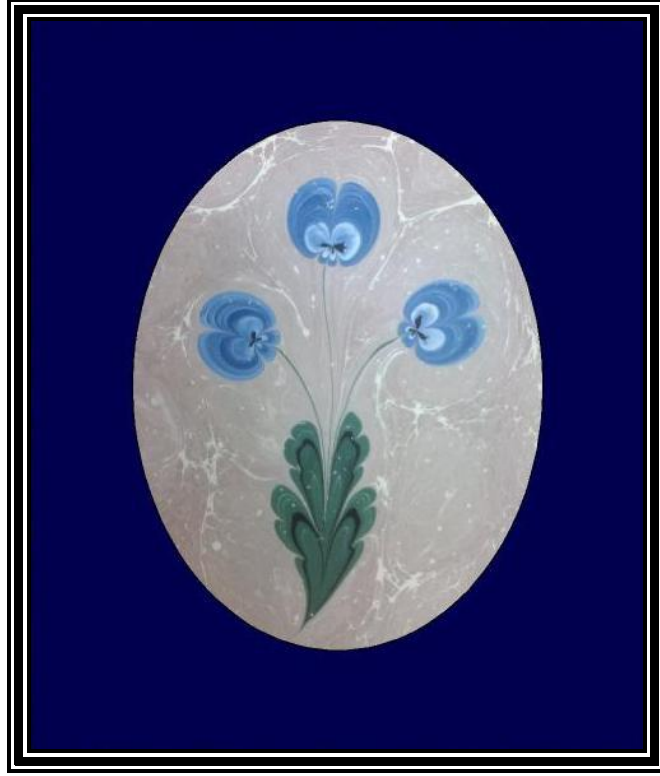

Şekil 30. : Karanfil ebrusu (Mahmut Peşteli)

Karanfil ebrusu, ilk Necmeddin Okyay tarafından denenmiştir (Elhan, 2004: 59). Önce açık battal bir ebru yapılır. Yapılacak olan karanfilin yeri belirlenir. Üçer santim aralıklarla biz yardımıyla yeşil renkteki boyadan damlatılır. Üstteki damla biraz büyük olabilir. En üstteki damladan sap çıkarılır ve üstteki ve alttaki yeşil damlalar bir bizle sağa ve sola çekilir. Üstteki iki yeşil damla sapın yakınından dairelerin ortalarından aşağıya çekilir. Sonra üst kısmına paralel bütün yeşillerin ortasından olacak şekilde aşağı doğru çekilir.

Sap kısmına istenilen renk damlatılır. Bu rengin üstüne başka bir renk daha damlatılabilir. Böylece dört - beş cm çapında bir daire elde edilir. Bir biz yardımıyla sağa sola doğru çekilerek elips şekline getirilen boyaya karanfil şekli verilir. Sap ile çiçek arasına aynı yeşilden bir damla damlatılır. Taç yaprak sağa sola ve ortaya olmak üzere üçe bölünür.

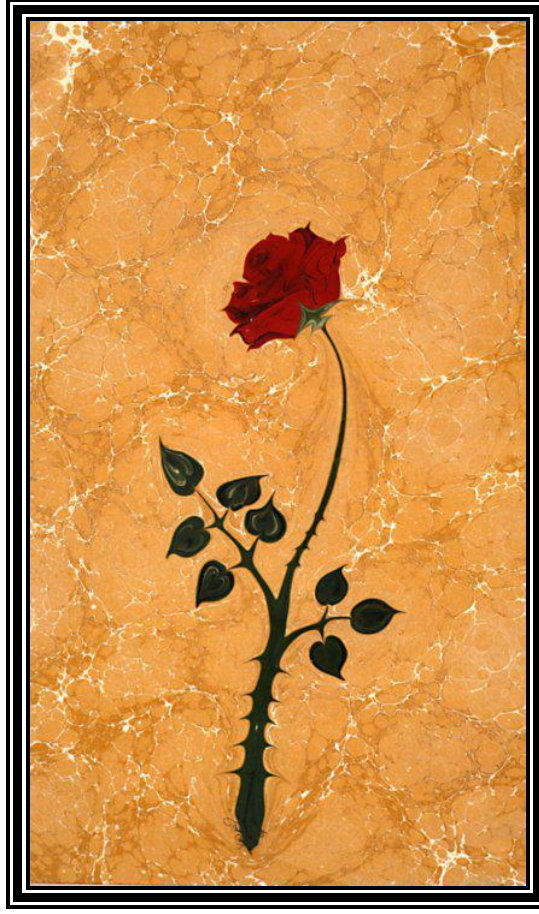
Çiçekli ebru çeşidinden biri menekşe ebrusudur (Şekil 31).

Şekil 31. : Menekşe ebrusu (Kolçir, 2010)

Menekşe ebrusu, zemin, battal ebru olarak hazırlanır. Sap ve yaprak yapımı papatya ve gelincik yapımında olduğu gibidir. Çiçek sapı istenilen çoklukta yapılabilir. Yaprak kısmı ince biz ile yarım santim arayla içe doğru çekilerek yapılır. Çiçek yapımında sırayla önce koyu - açık - koyu bir renk birinci damladan sonra uç uca gelecek şekilde damlatılır. Son rengin üst tarafından ince bir biz ile yarıya kadar çekilir. Soldan da yarıya kadar çekilir böylece ortaya menekşe çiçeği çıkmaktadır. Bütün saplara bitkinin özelliği olan iğneler çekildikten sonra çiçeğin yandan görünümü için kalın bir bizle kitreye hareket verilerek boyunları eğilir. Menekşenin dalları daha kısa ve yere yakın bir görüntü verir (Elhan, 2004: 63).

Günümüzde yapılmaya başlayan çiçekli ebrulardan biri gül ebrusudur (Şekil 32).

Şekil 32. : Gül ebrusu (Yılmaz Eneş)

Gül ebrusu, her çiçekte olduğu gibi, gül çiçeği yapımında da zemin battal ebrusu olarak hazırlanır. Gül sapının yapımı diğer çiçeklerin saplarının yapımından biraz daha farklıdır (Elhan, 2004: 67). Damlaya kalın bir sap ile yukarı-aşağı çekilir ve uzaması sağlanır ve bir ana sap ve iki ya da üç küçük sap çıkartılır. Küçük sap çıkımların ucuna yine yeşil boya damlatılır ve yaprakları oluşturulur. Ana sap üzerine kırmızı boya damlatılır. Kırmızı boyanın içine farklı tonlarda renkler ya da farklı renkler katılarak karıştırılıp gül formu verilir. Daha sonra karanfilde olduğu gibi taç ve çanak kısmına (gül ile sap arasına) yeşil boya damlatılır. Sağa, sola ve ortaya çekilen yeşil boyayla taç ve çanak yapraklar oluşturulur.

Bir diğer çiçekli ebru çeşidi papatya ebrusudur (Şekil 33).

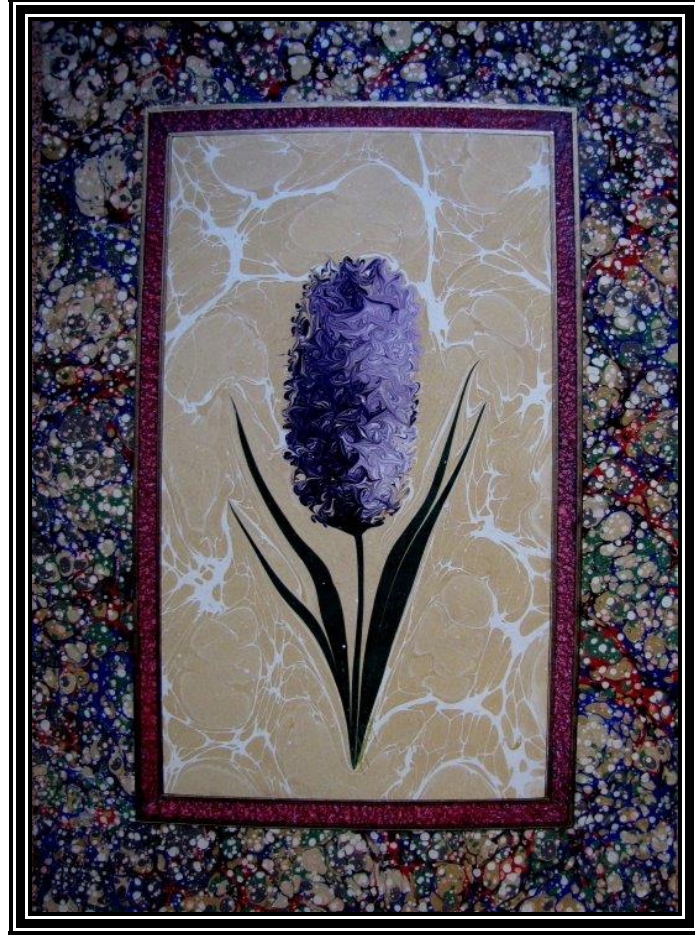

Şekil 33. : Papatya ebrusu (Mahmut Peşteli)

Papatya ebrusu, tekneye battal ebrusu olarak hazırlanır. Papatya çiçeğinin saplarını oluşturacak yeşil boyalar arka arkaya aralıklı olarak damlatılır. Sap çıkması yapılıp ve bizle yukarıdan aşağıya çizilerek saplar oluşturulur. Yaprakları ince ince bölünür. Her sapın ucuna beyaz boya, öd karışımı su, biz ile damlatılır. Ödlü su, ebrulu zemin üzerine boşluk meydana getireceğinden ebru kağıda geçirildiğinde bu boşluklar beyaz kalacaktır. Elde edilen beyaz daireler biz yardımı ile dıştan içe doğru karşılıklı olarak önce ikiye, sonra dörde, sekize, on altıya bölünerek papatya formu verilir. Daha sonra ortasına biz ile sarı renk damlatılır. Elde edilen şekle "papatya ebrusu" adı verilir (Sönmez, 2007: 107).

Çicekli ebrulardan bir diğeri ise sümbül ebrusudur (Şekil 34).

Şekil 34. : Sümbül ebrusu (Yılmaz Eneş)

Sümbül ebrusu, açıkli koyulu atılmış iki renk zemin hazırlanır. Bizle yeşil renk damlatılır. Üzerine açık renk yeşil damlatılır. Onun üzerine de ilk damlatılan yeşil renk boya damlatılır. Yapraklar tek renk de olabilir. Biz yardımı ile sap çıkması yapılır. Aynı bizle dışa doğru boyalar boynuz şeklinde çekilir. Boynuz şeklinde çekilen boyanın yaprağa dönüşmesi için sapa yakın yerden yavaşça ikinci daireye kadar çekilmesi gereklidir. Aynı hareket diğer taraftan bu kez en alta kadar çekilir.

Sümbül çiçeği telden yapılmış altı - sekiz uçlu özel bir biz ile yapılır. Bu kalıbın sapından tutarak düz bir kaba konulan boyaya batırılır. Sapın uç kısmına yakın yerinden kalıptaki boya kitre üzerine değdirilir. Sümbülün büyüklüğüne göre bir iki kez boya alınıp kalıp tekrar batırılır. Sonra bir içe bir dışa hareketler verilerek sümbül çiçeği oluşturulur, ince biz ile çiçek içinde gelgit yapılarak taranır. Aynı rengin bir açığı birde koyusu aynı tarakla (kalıpla) kitreye batırılarak çiçeğin birkaç renkte olması sağlanabilir (Elhan, 2004: 69).

Bir diğer çiçekli ebru ise gelincik ebrusudur (Şekil 35).

Şekil 35. : Gelincik ebrusu (Mahmut Peşteli)

Gelincik ebrusu, zemin, battal ebrusu olarak hazırlanır. Papatyadaki gibi sap ve yaprak kısımları oluşturulur. En üst tarafına da 4 cm aralıkla kırmızı renkteki boya damlatılır.

Gelincik yapılacak kırmızının ortasına ince biz yardımı ile siyah ve onun ortasına da sarı renk damlatılarak gelinciğin özelliğini gösteren renkler kullanılmış olur. Biz yardımı ile dörde bölünür. Yapılan işlem gelinciğin tam üstten görüntüsünü verir. Tomurcuğun çanak yaprağını oluşturmak için tekrar yeşil boyadan ince biz ile bir damla damlatılıp kırmızı renk etrafından yuvarlanır. Profilden görünen gelinciklerin kırmızılıarı iki yandan yukarı çekilir. Gelinciği oluşturan kırmızı taç yaprak (U) şeklindedir. (U) şeklinin tam tabanına küçük bir siyah nokta konur. Elde edilen ebruya "gelincik ebrusu" adı verilir (Sönmez, 2007: 106).

Bahar dalı ebrusu; açık battal zemin üzerine koyu kahve yada koyu yeşil boyayla sap, tomurcuk ve yapraklar oluşturulur. Çiçeklerde ise daha çok renk uyumu gözetilir ve bir koyu-bir açık renkleri üst üste atarak oluşturulur (Şekil 36).

Şekil 36. : Bahar dalı ebrusu (Yılmaz Enes)

2.5. Ebru Sanatında Akkase

Arap zıncı ya da katı' tekniği yoluyla hazırlanmış şablonların çeşitli yapıştırıcılar yardımıyla yerleştirilmesi yoluyla hazırlanan ebru çeşidine akkase ebru denilmektedir. Bir hüsnü hattın ya da özel bir desenin ebrulanmasıyla gerçekleştirilen bir ebru çalışmasıdır. Hafif ebrulu bir zemin, eskitilmiş ya da açık renkli kağıtlar üzerine tatbik edilmektedir.

2.5.1. Akkase Ebrunun Tarihçesi

Genel araştırmalar sonucunda akkase ebrunun, Necmettin Okyay'la geleneksel Türk ebru sanatında başlangıç yaptığı kabul edilmektedir (Şekil 37).

Şekil 37. : Necmeddin Okyay Yazılı Ebrusu (Derman, 1977: 22)

. Osmanlı dönemindeki belgelere dayanarak akkâse ebru ya da yazılı ebru çalışmalarını görülmemektedir. Akkâse sözcüğünün “akis”ten türediği ve ikinci bir kat ebru yapılarak bir öncekinden “akis/yansıtma” bırakıldığı düşünülmektedir. Eğer bir hüsnü hattan yola çıkılarak yapılan bir akkâse ebru çalışmasıysa, buna “yazılı ebru” denilmektedir. Hat çalışmalarının dışında figüratif desenlerden de akkâse çalışmaları yapılabilir; bunlara en güzel örnek Sadrettin Özçimi’nin “Levni’den Ebru’ya” adlı, Levni minyatürlerinden oluşturduğu koleksiyonudur (Şekil 38).

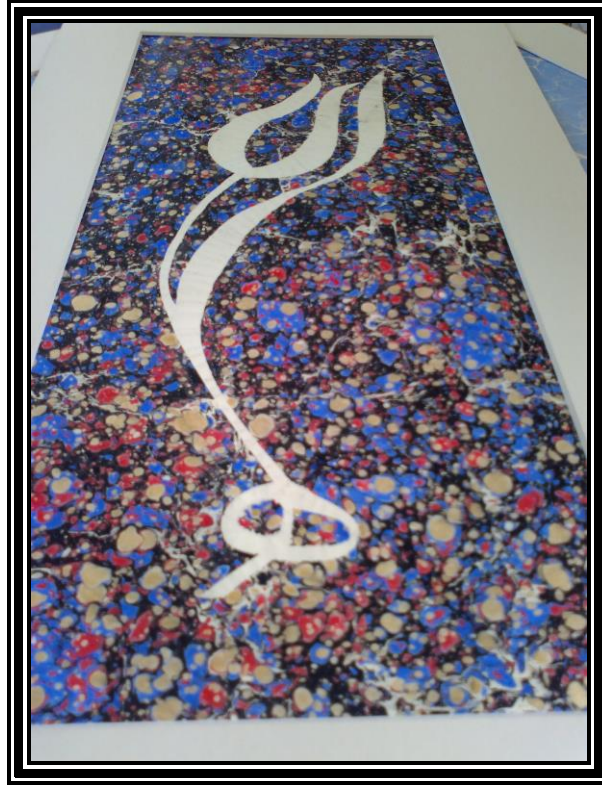

Şekil 38. : Akkase Ebrudan Yapılan Levni Minyatürü (Özçimi, 2009)

2.5.2. Akkase Ebru Yapımı

2.5.2.1. Arap Zamkı Tekniğiyle Akkase Ebru Yapımı

Necmeddin Okyay'ın tekniği arap zamkı kullanımına dayanmaktadır. Arap zamkı kullanarak istediği hattın ya da figürün ana hatlarının içinin ince fırça yardımıyla üstü ıslatılarak ve kurutularak sonradan ebruya yatırılması suretiyle “akkâse ebru” çalışması ortaya çıkmaktadır. Arap zamkı; sürülmüş kağıt yüzeyinde bir katman oluşturduğu için kağıt emici özelliğini kaybetmekte ve o bölge artık ebru desenini almamaktadır. Sadece arap zamkının temas etmediği bölgeler ebru desenini almaktadır (Şekil 39).

Şekil 39. : Arap Zamkı Tekniğiyle Yapılmış Akkase Ebru (Kolçir, 2012)

Ancak bu işlem sırasında herhangi bir başka bölgeye arap zamkının damlaması neticesinde temizlik ya da düzeltme yapılamadığından bu işlem çok dikkatlice yapılmalıdır.

Necmettin Okyay yazılı ebru yapımını şu sözleriyle anlatmaktadır: "Önceleri yazıyı ayrı bir kağıda yazar, nevrengen denilen oyma bıçağı ile oyarak çıkartıp, sonra bunu ebru yapacağım kağıda Arap zamkı ile yapıştırırdım. Teknenin içinde bu kısımlar ıslanarak ayrılır ve onların yapıştırılan yerler ebruyu almazdı. Ancak, bu iş çok zahmetli ve zaman alırdı. Bir gün, oyup yapıştırdığım yazıların etrafından taşan zamkların altında kalan yerlerin de ebruyu almadığına dikkat ettim. Ebrunun üzerine,

yazıyı zank ile yazdım. Netice mükemmel olmuştu. Artık düz kağıda yazıları oymak yapıştırmak külfetinden böylece kurtulmuş oldum". Böylece yazılı ebru daha pratik bir şekilde yapılmaya başlanmıştır. Ebru kağıdına istenilen yazı Arap zamkıyla yazılır ve kurutulur. Kurutulmuş yazılı kağıt tekneye atılır. Arap zamkı ile yazılan yüzey ebruyu almaz ve kağıt renginde kalır. Tekneden alınan kağıt yazılı ebrudur (Elhan, 2004: 50).

2.5.2.2. Kat'ı Tekniği İle Akkase Ebru Yapımı

İkinci bir akkâse ebru yapım tekniği ise, katı' (kağıt oyma) sanatının kullanılmasıyla oluşmaktadır. Osmanlı dönemi kitap sanatları arasında yer alan "katı' sanatı"nın özel teknikleri ve kağıt oyma gereçleriyle (bisturi-kesme bıçağı ve küçük makaslar) akkâse ve yazılı ebru çalışmaları yapılmaktadır. Bunun için öncelikle kağıt oyma tekniklerine hakim olmak gerekmektedir. Ayrıca üzerinde çalışılacak hat ya da figüratif eserin telif haklarıyla ilgili de etik ve hukuki kurallara uyulması dikkat edilmelidir.

Günümüzde akkâse ve yazılı ebru çalışmaları daha çok kağıt oyma tekniğiyle gerçekleştirilmektedir. Kat'ı tekniğiyle akkase ebru hazırlamak basitçe yedi aşamadan oluşmaktadır.

İlk aşamada açık tonlu ya da uçuk renklerden oluşan ebrulu zeminler hazırlanmaktadır. Ebrulu zemin yerine renkli kağıtlar ya da doğal yollarla (çay, kahve, kına, vs.) renklendirilmiş kağıtlar da kullanılabilir.

İkinci aşamada şaplama işlemi gerçekleştirilmektedir. Açık tonlu ebru kağıtları ile renkli kağıtlar, ikinci bir kat ebruyu rahatlıkla çekemeyebilir. Dolayısıyla kurumuş ya da özel renk işlemi görmüş kağıtları şaplı suyla ıslatmak gerekmektedir. Bir litrelik sıcak bir suyun içerisinde bir tatlı kaşığı (kaya) şap eritilir ve soğuduktan sonra kağıtların ön yüzeyi yani ebrulu kısmı şapla ıslatılmaktadır. Her yanının ıslanmasına dikkat edilmelidir.

Üçüncü aşamada; şaplama işleminden sonra kağıtlar kurumaya alınmaktadır. Kuruyan hafif ebrular düzleştirme işlemi için bir ağırlığın altında bekletilebilir ya da susuz ütü vasıtasıyla tersten ütülenebilir (Şekil 41).

Dördüncü aşamada ise yazının ya da desenin kat'ı yoluyla kesilmesi gerçekleştirilmektedir. Kesilecek desene, yazıya göre kalın veya ince uçlu bisturiler ya da kağıt makasları yardımıyla kağıt oyma işlemi gerçekleştirilmektedir. Kesilmiş iç parçalar dışi / negatif; bunun dışında kalan dış parçalar ise erkek / pozitif parçalar olarak adlandırılır. Bir yazı ya da desenin hem negatif hem pozitif parçalarıyla akkâse çalışması yapılmaktadır.

Beşinci aşamada özel bir itinayla kesilmiş parçalar, şapla terbiye edilmiş kağıdın üzerine hafif yapıştırıcı tatbik edilmiş akkase kalıbı yavaşça yatırılarak yerleştirilmelidir. Sonrasında ise orijinalinin ölçekleri gözetilerek son bir yerleştirme kontrolü yapılmalıdır (Şekil 40).

Şekil 40. : Akkase Ebru Kalıbının Hafif Ebruya Yapıştırılması (Kolçir, 2014)

Eğer ölçek hataları söz konusuysa, parçalar sökülerek yeniden yapıştırılmalıdır. Yapıştırma sonucunda, parçaların kenarının kalkmamasına dikkat edilmelidir, aksi takdirde kalkmış bölgelere alttan ebru sızmasına yol açabilir. Hafif yapıştırıcı (postit) spreynin sıkılması en az 20 cm öteden yapılmalı, çok fazla sıkılmamalıdır. Fazla sıkıldığı takdirde kesilmiş üst parça kuvvetle ebru zeminine yapışacağından alt zemini sökebilir. Bu esnada hijyenik koşullara da dikkat edilmelidir. Sprey doğrudan solunmamalıdır ve sıkılması sırasında açık havalı oda şartları yaratılmalıdır.

Altıncı aşamada ise hazırlanmış olan kalıplı hafif ebrunun ikinci kat ebruya yatırılmasıdır. Alttaki zeminin rengi ve dokusu esas alınarak bir ikinci kat ebru zemini hazırlanmaktadır. Alt ve üstteki zeminlerin farklı renklerden, tonlardan ve desenlerden olmasına dikkat etmek gerekmektedir. Üzerine parçaların yapıştırıldığı zemin ebruya yatırılmalı ve tekmeden sıyrarak alınmalıdır.

Son olarak tekneden çıkartılan ebrudan şablon parçalarının temizlenmesi gerçekleştirilmektedir. İkinci kat ebrudan sonra yine bisturi ve kağıt maşaları yardımıyla üstteki parça kademe kademe kaldırılarak / sıyrılarak temizlenmelidir (Şekil 44).

Şekil 41. : Akkase Ebru Kalıbının Sökülmesi (Kolçir, 2014)

Bu esnada parça parça temizliğin yapılması işi kolaylaştırmaktadır. Eğer temizlik sırasında üst parçada yırtılmalar ya da parçalanmalar meydana gelirse, sıyırma işlemini bırakmak ve çalışma tamamen kuruduktan sonra sentetik tiner ile yapıştırılan bölgeleri ıslatarak sökmek gerekmektedir. Sentetik tiner boyaları etkilememektedir.

2.5.3. Akkase Ebru Çeşitleri

Akkase ebruyu yazılı akkase ebrular, figüratif akkase ebrular olmak üzere iki gruba ayrılmaktadır.

2.5.3.1. Yazılı Akkase Ebru

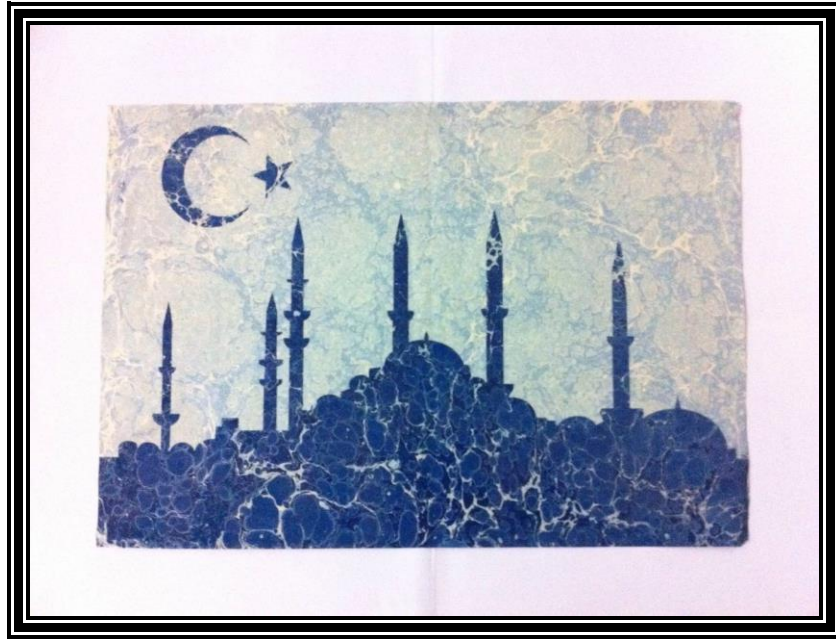
Yazılı akkase ebrular hat yazılarının kat'ı ya da arap zamkı yöntemiyle ebrulanmasıdır (Şekil 42).

Şekil 42. : Besmele-i Şerif Yazılı Akkase Ebrusu (Kolçir, 2012)

2.5.3.1. Figüratif Akkase Ebru

Figüratif akkase ebrular ise; akkasesi yapılmak istenen figürlerin, desenlerin, logoların, silüetlerin, geometrik şekillerin kat'ı ya da arap zamkı yöntemiyle ebrulanmasıdır (Şekil 43).

Şekil 43. : İstanbul Silüeti Figüratif Akkase Ebrusu (Kolçir, 2012)

3. KAYNAK ARAŞTIRMASI

BARUTÇUGİL (2001), “Renklerin Sonsuzluğu” adlı eserinde önce ebru sanatı ile ilgili genel bilgi vermiştir. Daha sonra ebru yapımında kullanılan malzemeler hakkında bilgi verdikten sonra ebrunun uygulanmasını anlatmıştır. Sonra geleneksel ebru desenleri ve ebru yapımında karşılaşılabilecek sorunlar ve çözümleri üzerinde durmuştur. Son olarak ebru sanatında yeni arayışlar hakkında açıklamalarda bulunmuştur.

BARUTÇUGİL (2004), “Siyah Beyaz Ebru” adlı eserinde ilk olarak ebru sanatı ile ilgili genel bir bilgi verdikten sonra Ahmet ÜNAL’ın ‘varlıkta yokluk’ yazısına yer vermiştir. Daha sonra Mustafa ÖZDAMAR’a ait ‘tasavvufta renk şema ve temaları üzerine’ başlıklı yazısı yer almaktadır. Bu eserin diğerlerinden farkı burada sadece siyah ve beyaz renkler kullanılarak ebru eserlerinin ortaya konulması ve yapılmış olan çalışmaları kitabın başından sonuna kadar yer verilmesidir.

BARUTÇUGİL (2007), Eserinde ebru sanatının tarihçesinden bahsettikten sonra Batı Kaynaklarda Türk Ebru Sanatı, “Ebruzen” kelimesinin ortaya çıkışı ve ustalar hakkında makalelere genişçe bir yer vermiştir. Daha sonra Özbekler Tekke’si ve kendisinin sahip olduğu Ebristan İstanbul Ebru Evi hakkındaki makalelere yer vermiştir. Ve bunu Ekoller başlığı altında toplamıştır. Eseri farklı kılan özelliklerinden biri ise ebru sanatının gizemi ve terapisi hakkında makalelere yer verilmesidir. Ebru malzemeleri ve desen çeşitleri hakkında yazar kendi bilgi birikimini aktarmıştır. Son olarak Edhem Çalışkan’ın makalesinden günümüzün ustalarını konu olarak ele alınmıştır.

BABAOĞLU (2007), “Ebru İstanbul” eserinde İstanbul silüetlerini ele almıştır. Burada ebru ile katı sanatlarının birleşmesi ile oluşan özel bir koleksiyon oluşturulmuştur. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür A.S. tarafından desteklenen bu eser uzun uğraşlar sonucunda ortaya çıkmıştır. Eser takdim edildikten sonra yazar ve kitap hakkında bilgiler verilmekte, daha sonra ebru hakkında kısa bir bilgi verilmektedir. Sonunda bütün koleksiyon fotoğraflanmış şekliyle eserde yer almıştır.

BAŞAR ve TİRYAKİ (2006), “Türk Ebru Sanatı” adlı kitaplarında günümüzdeki ebrunun zanaattan çıkarak sanat haline geçtiğini ve bu geçiş süresince oluşan evreler ve birikimler sonucunda bilimsel terminolojik bir değerin oluştuğunu

vurgulamışlardır. Ebrunun bilimsel kriterlere ve ilkelere sahip bir sanat olduğunu bildirmektedirler. İlk başta çalışma yöntemi ile ilgili bir değerlendirme yapılmıştır. Daha sonra ebrunun tarihçesi ile ilgili bilgilere yer verilmiştir. Fırça, boya ve kitre hakkında bilgi verilerek bunların nasıl hazırlandıkları anlatılmıştır. Ebru yapımı hakkında bilgiler verildikten sonra ebru çeşitleri üzerinde durulmuştur. Bunun için birçok örneğe yer verilmiştir. Son olarak ebru terimleri sözlüğü şeklinde bir bölüm yer almıştır.

DERE (2007),“Ebru Sanatı, Tarihçe, Malzeme, Uygulama” isimli çalışmasında ebru sanatını ayrıntıları ile incelemiştir. Bu eserde birinci bölümde ebrunun tanımı yapıldıktan sonra tarih içinde ebru anlatılmıştır. İkinci bölümde ebru yapımında kullanılan alet ve malzemeler tanıtılmıştır. Üçüncü bölümde ebru uygulamaları hakkında bilgi verilmiş ve ayrıntılı bir şekilde gösterilmiştir. Son olarak dördüncü bölümde ise iki ustanın çalışmalarından (Necmeddin Okyay ve Mustafa Düzgünman) örnekler verilmiştir. Diğer eserlerden farklı yönlerinden biri iki ebru ustasının çalışmalarına yer verilen bir bölüme sahip olmasıdır.

DERMAN (1977), Ebru sanatı alanında yayınlanan ilk kitaplardan olan “Türk Sanatında Ebru” adlı dokuz bölümden oluşan eserinde; İlk olarak ebru sanatının tarihçesini, ebru kelimesinin nereden geldiğini detaylı bir şekilde anlatıldıktan sonra, ebru sanatının malzemelerini ve yapım aşamalarını anlatmıştır. Daha sonra ebru ustaları tanıtılmıştır. Son olarak ebru kağıdının kullanıldığı yerler üzerinde durulmuştur. Bu eseri diğer eserlerden farklı kılan yönü, ebru sanatı alanında derli toplu, doğru bilgilere titizlikle ulaşılmaya çalışılmış, alanında öncü bir eser olmasıdır.

ELHAN (2004), “Yapım Yöntemleriyle Ebru Sanatı” eseri eğitim ve öğretim açısından değerlendirilebilecek olan bir kaynaktır. Malzeme hazırlıkları, yapım teknikleri tek tek anlatılmış ve bol miktarda görsellerle desteklenmiştir. Bu eserin ayrıcalıklarından biri ise ebrunun kağıt dışında farklı materyallerde uygulanabilirliği üzerinde durulmasıdır. Ayrıca ebru yapımında karşılaşılabilecek sorunlara yer verilmiştir. Eserin sonunda ebru ile ilgili terim ve kavramlara yer verilmiştir.

ERDİNÇ (2014), “Ebru Sanatının Farklı Materyaller Üzerine Uygulanması” adlı yüksek lisans tezinde genel olarak ebruculuğun geçmişten günümüze geçirdiği

değişimler incelenmiştir. Bu çalışmada ebru sanatının farklı alanlara uygulanabilirliğini göstermek amaçlanmıştır. Bu amaçla ahşap, alçı, cam, deri, kağıt, kumaş, seramik ve tela gibi malzemelerle kullanılan farklı ebru tekniklerinin farklı materyaller üzerine uygulanması çalışılmıştır.

ERİŞ (2007), Ebru sanatının tarihsel gelişimini ve Mustafa Esad Düzgünman'ın temsilcisi olduğu ebru tarzının kökenlerini incelemiştir. Eserde Mustafa Esad Düzgünman'ın hocası olan Necmettin Okyay ve ebru sanatının kökeninin dayandığı Özbekler Tekkesi'nin kuşaktan kuşağa aktarmış olduğu sanat birikimlerinden bahsedilmektedir. İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nin aracılığıyla Mustafa Esad Düzgünman'ın üstün ahlakını ve sanata bakış tarzını, dostlarının ve talebeleri konu olarak alınmıştır. Bu eseri farklı kılan özelliklerinden biri ise ebru sanatını tasavvuf, matematik, fizik ve kimya ile olan ilişkilerinden bahsedilmesidir. Eserde koleksiyonlardan fotoğraflar verilmiştir. Mustafa Esad Düzgünman'ın dostlarının ve talebelerinin röportajlarına geniş bir şekilde yer verilmiştir.

OVALIOĞLU (2007), “Arşivin Rengi” eserinde Osmanlı belgelerinde yer almış olan ebru ve etiketleri toplamıştır. Eserde başta ebru sanatı hakkında genel bilgi verildikten sonra yaklaşık 58 ebruya ve 70 defter etiketine yer verilmiştir. Ebruların tamamına yakını defter kabı şeklindedir. Örneklerin tarih aralığı 17. yüzyılın sonlarından 19. yüzyılın başlarına kadar uzanmaktadır.

ÖZÇİMİ (2009), “Levni'den Ebru'ya” eserinin en önemli özelliği Türk minyatürcülüğünde önemli yere sahip olan Levni'nin eserlerinin akkase tekniği kullanılarak ebru ile yeniden yorumlanmasıdır. Başlangıçta okuyucuya notlar ve girişten sonra “Levni” Abdülcelil Çelebi bölümü yer almıştır. Daha sonra ebru sanatı hakkında bilgiler verilmiştir. Sonunda katalog ve şiirlerden oluşan bir bölüme yer almıştır.

ÖZDAMAR (2012), “Ebru Tekniğinin Farklı Yöntemlerle İşlenmiş Deri Malzeme Üzerine Uygulanması” adlı yüksek lisans tezinde genel olarak ebruculuğun ve dericilik sanatlarının geçmişten günümüze geçirdiği değişimler incelenmiş ve deri üzerine ebru sanatının uygulanması araştırılmıştır. Bu çalışmada ebru ve deri bir arada kullanılarak yeni ürünler tasarlanması amaçlanmıştır. Çalışmada öncelikle dericilik sanatı, tarihçesi, derinin yapısı ve tanımı, dericilikte kullanılan araç-gereçler

ve teknikler, deri ürün çeşitleri verilmiştir. Ardından ebru sanatı ve tarihçesi, klasik ebruda kullanılan malzemeler, klasik ebrunun yapımı ve çeşitleri anlatılmıştır. Çalışmada sonuç olarak ebru sanatının dericilik sanatına uygulanabileceği belirtilmiş ve yapılan tasarımlarla bu durum gösterilmiştir.

SÖNMEZ (2007), “Gelenekselden Günümüze Ebru” eserinde Türk ebru sanatı ve bu sanata getirilen yenilikler üzerinde durmuştur. İlk başta ebrunun tanımı ve tarihçesi verilmiştir. Daha sonra ebru yapımında kullanılan malzemeler, ebru yapımı, ebru çeşitleri hakkında bilgiler verilmiştir. Ebruda yeni boyut adında bir bölüm oluşturularak ebruda meydana gelen yeniliklerden bahsedilmiştir. Daha sonra ebru tarihi ile ilgili bilgileri içeren bir çizelge verilmiştir. Arkasından Necmeddin Okyay’a ait 1540-1900 yıllarına ait ebrulardan oluşan bir fotoğraf albümü yer almıştır. Eski ebru örnekleri ve tarihteki ebrucular üzerinde durulduktan sonra terimler bölümü yer almıştır.

4. MATERYAL VE YÖNTEM

4.1. Materyal

Bu çalışmanın materyallerini; boyalar, öd, kitre, ebru teknesi, ebru fırçası, su, ebru kağıtları, kavanoz, taraklar, bizler, Deste-Seng (el taşı), Arap zamkı, sergen, spatula, suluk, hafif yapıştırıcı, bisturi ve kağıt kesme bıçakları, makas, yazılı ve figüratif şablonlar, şap, ütü, kağıt bantları gibi araç-gereçler ve ebru sanatı ile ilgili literatür oluşturmaktadır.

4.2. Yöntem

Bu çalışmada iki farklı akkase tekniği uygulanmıştır. Bunlar Arap zamkı tekniği ve Kat'ı tekniğidir. Kullanılan bu tekniklerle onsekiz eser üretilmiştir. Arap Zamkı ve Kat'ı teknikleriyle oluşturulan eserlerde ebru çeşitlerinden battal ebru, somaki ebru, gel-git ebrusu, taraklı ebru, şal ebrusu, hafif zemin ebrusu ve serpmeli battal ebrularından da yararlanılmıştır.

5. BULGULAR

5.1. Akkase Ebru Uygulamasında Kullanılan Malzemelerin Hazırlanması

Akkase ebru yapımında malzeme hazırlığı zahmetlidir ve uzun zaman almaktadır. İlk olarak yapılacak işlem akkase ebrunun çeşidi ve sonrasında akkase tekniğinin belirlenmesidir (Arap Zamkı yada Kat'ı Tekniği). Seçilen akkase tekniğine bağlı olarak malzemeler eksiksiz hazırlanmalıdır.

Akkase ebru için kalıp belirlenmelidir. Sonrasında akkase ebru için ebru malzemeleri hazırlanmalıdır (Boyalar, kitre Vb.) ve ebru yapımı için ortam oluşturulmalıdır.

İlk olarak akkase ebru için hafif ebrular hazırlanmalıdır. Hazırlanan hafif ebrular şaplanmalı ve kuruduktan sonra düzleştirme (ütüleme) işlemi yapılmalıdır. Akkase ebru yapımı bu işlemlerden sonra gerçekleştirilmektedir.

5.2. Akkase Ebru Teknikleri ve Yapım Aşamaları

Arap zamkı tekniği ve kat'ı (kağıt kesme) tekniği olarak akkase ebru yapım teknikleri iki grupta incelenmektedir.

5.2.1. Arap Zamkı Tekniğiyle Akkase Ebru Yapımı

Arap zamkı tekniğiyle yapılacak akkase ebru için ilk olarak akkasesi yapılacak yazı yada figüratif desenin kalıbı belirlenmelidir. Belirlenen kalıp veya şablon, ışıklı masada ebru kağıdı altına bırakılarak sabitlenir (Şekil 44). Şablon sınırının içi ince fırça yardımıyla arap zamkıyla ıslatılmaktadır. Arap zamkı tatbik edilmiş ebru kağıdı kurumaya bırakılır. Sonrasında kuruyan arap zamklı ebru kağıdı ebru deseni alması için tekneye yatırılır. Arap zamkının uygulandığı bölge emicilik özelliğini kaybettiği için ebru desenini emmez ve Arap zamkı tekniğiyle akkase ebru çalışması tamamlanır.

Şekil 44. : Arap zamkı uygulanacak kalıbın belirlenmesi (Kolçir, 2015)

Arap zamkı istenilen hattın ya da figürün ana hatlarının içine ince fırça yardımıyla tatbik edildikten sonra kurumaya bırakılmaktadır (Şekil 45).

Şekil 45. : Akkâse ebru için arap zamkının desen üzerine sürülmesi (Kolçir, 2015)

Sonrasında hazırlanan arap zamklı kağıt ebruya yatırılarak “Arap zamkı tekniğiyle akkâse ebru” çalışması ortaya çıkmaktadır (Şekil 46).

Şekil 46. : Arap zamklı kağıdın ebruya yatırılması (Kolçir, 2015)

Arap zamkı sürülmüş kağıt yüzeyinde bir katman oluşturduğu için kağıt emici özelliğini kaybeder ve o bölge sonraki ebru desenini yüzeyine almamaktadır. Sadece arap zamkının temas etmediği bölgeler ebru desenini almaktadır (Şekil 47).

Şekil 47. : Arap zamkı tekniğiyle yapılan yazılı ebru (Kolçir, 2015)

5.2.2. Kat'ı (Kağıt Kesme) Tekniğiyle Akkase Ebru Yapımı

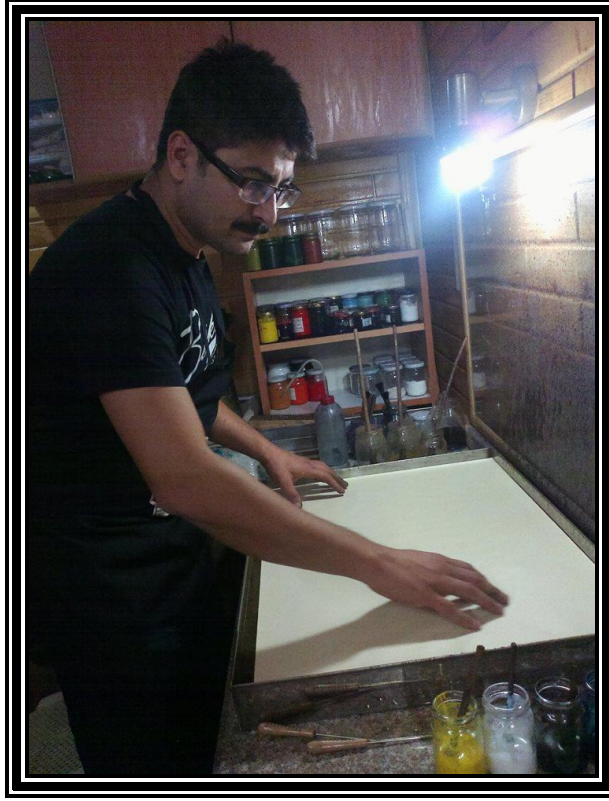
Akkâse ve yazılı ebru çalışmaları günümüzde teknolojinin de gelişmesiyle daha çok kağıt oyma tekniğiyle gerçekleştirilmektedir. Kat'ı tekniğiyle yedi aşamada akkase ebru yapımı gerçekleştirilmektedir.

İlk aşamada açık tonlu ya da uçuk renklerden oluşan ebrulu zeminler hazırlanmaktadır (Şekil 48).

Şekil 48. : Açık tonlu renklerden oluşan ebrular (Kolçir, 2015)

İkinci aşamada açık tonlu ebru kağıtları, ikinci bir kat ebruyu rahatlıkla yüzeyine alabilmesi için şaplı suyla ıslatmak gerekmektedir (Şekil 49).

Şekil 49. : Açık tonlu renklerden oluşan ebruların şaplanması (Kolçir, 2014)

Üçüncü aşamada; şaplama işleminden sonra kağıtlar kurumaya alınmaktadır. Kuruyan hafif ebrular düzleştirme işlemi için bir ağırlığın altında bekletilmeli ya da susuz ütü vasıtasıyla tersten ütülenmelidir (Şekil 50).

Şekil 50. : Açık tonlu renklerden oluşan ebruların düzleştirilmesi (Kolçir, 2015)

Dördüncü aşamada; akkase ebru için seçilen kalıplar veya şablonlar kesilmelidir (Şekil 51).

Şekil 51. : Akkase ebru kalıbının kesilmesi (Kolçir, 2015)

Beşinci aşamada; kesilmiş parçalar, şapla terbiye edilmiş kağıdın üzerine hafif yapıştırıcı (postit) spreyiyle yavaşça yatırılarak yerleştirilmelidir (Şekil 52-53).

Şekil 52. : Akkase ebru kalıbına hafif yapıştırıcı uygulanması (Kolçir, 2015)

Şekil 53. : Akkase ebru kalıbının hafif ebru üzerine yerleştirilmesi (Kolçir, 2015)

Altıncı aşama ise hazırlanmış olan kalıplı hafif ebrunun ikinci kat ebru için tekneye yatırılmasıdır (Şekil 54).

Şekil 54. : Akkase ebrunun ikinci kat ebruya yatırılması (Kolçir, 2015)

Son aşamada ise tekneden çıkartılan ebrudan şablon parçalarının temizleme işlemidir. Temizlenme işlemi gerçekleştirilen akkase ebru kurumak üzere sergene bırakılarak çalışma tamamlanmaktadır (Şekil 55-56-57).

Şekil 55. : Hafif ebrudan akkase kalıbının çıkartılması (Kolçir, 2015)

Şekil 56. : Hafif ebrudan akkase kalıbının çıkartılması (Kolçir, 2015)

Şekil 57. : Akkase ebrusunu kurumak üzere sergene bırakılması (Kolçir, 2015)

5.3. Akkase Ebru Teknikleri İle Elde Edilen Eserler

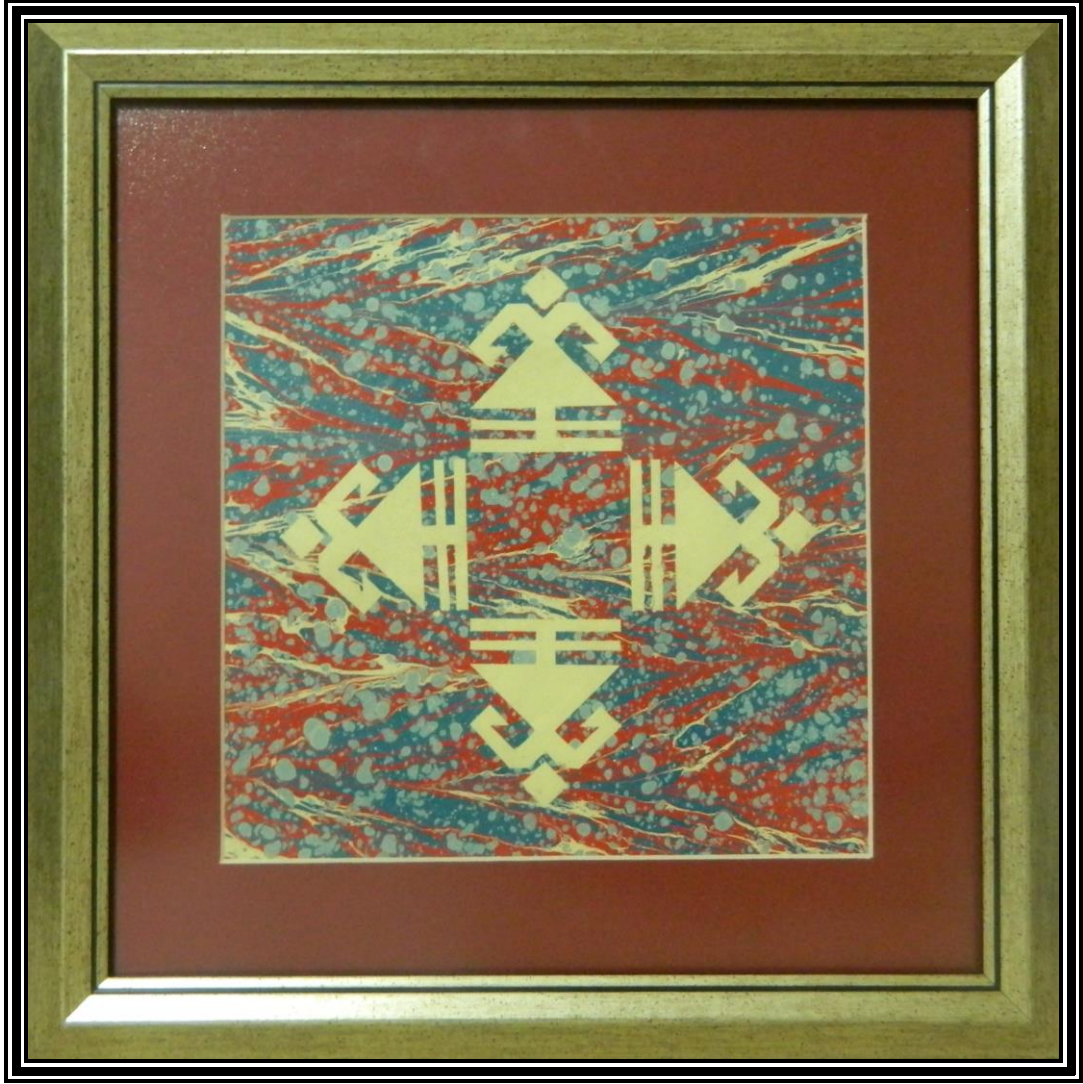
ESER 1

Şekil 58. : Arap zamkı tekniğiyle hazırlanmış yazılı akkase ebru (Kolçir, 2015)

Şekil 58, Eser 1’de Arap Zamkı Tekniğiyle yazılı akkase ebru yapımı gerçekleştirilmiştir. Açık renkli ebru kağıdına “vav” harfi kalıbı yerleştirilmiş ve arap zamkı kalıp hatlarına tatbik edilmiştir. Akkase ebru için ebru çeşitlerinden şal ebrusu uygulanmıştır.

ESER 2

Şekil 59. : Arap zamkı tekniğiyle hazırlanmış figüratif akkase ebru (Kolçir, 2015)

Şekil 59, Eser 2’de Arap zamkı Tekniğiyle figüratif akkase ebru yapımı gerçekleştirilmiştir. Açık renkli ebru kağıdına “Eli Belinde” motifi kalıbı yerleştirilmiş ve arap zamkı kalıp hatlarına tatbik edilmiştir. Akkase ebru için ebru çeşitlerinden somaki ebru uygulanmıştır.

ESER 3

Şekil 60. : Kat'ı tekniğiyle hazırlanmış yazılı akkase ebru (Kolçir, 2015)

Şekil 60, Eser 3'de Kat'ı Tekniğiyle yazılı akkase ebru yapımı gerçekleştirilmiştir. Dalgalı zemin ebrusu üzerine "Maşallah" yazılı Celi Sülüs-Müsenna Levha kalıbı kullanılmıştır. Yazı Hattat Levent KARADUMAN'a aittir. İkinci kat ebru için ebru çeşitlerinden Tarz-ı Kadim ebrusu uygulanmıştır.

ESER 4

Şekil 61. : Kat'ı tekniğiyle hazırlanmış yazılı akkase ebru (Kolçir, 2015)

Şekil 61, Eser 4'de Kat'ı Tekniğiyle yazılı akkase ebru yapımı gerçekleştirilmiştir. Zemin battal ebrusu üzerine “Ya Hayy” yazılı Celî Sülüs-Levha kalıbı kullanılmıştır. Yazı Hattat Levent KARADUMAN'a aittir. İkinci kat ebru için ebru çeşitlerinden somaki ebru uygulanmıştır.

ESER 5

Şekil 62. : Kat'ı tekniğiyle hazırlanmış yazılı akkase ebru (Kolçir, 2015)

Şekil 62, Eser 5'de Kat'ı Tekniğiyle yazılı akkase ebru yapımı gerçekleştirilmiştir. Somaki ebru üzerine "Hiç" yazılı Celî Sülüs-Levha kalıbı kullanılmıştır. Yazı Hattat Levent KARADUMAN'a aittir. İkinci kat ebru için ebru çeşitlerinden serpmeli battal ebru uygulanmıştır.

ESER 6

Şekil 63. : Kat'ı tekniğiyle hazırlanmış yazılı akkase ebru (Kolçir, 2015)

Şekil 63, Eser 6'da Kat'ı Tekniğiyle yazılı akkase ebru yapımı gerçekleştirilmiştir. Dalgalı ebru üzerine "Gel Keyfim Gel" yazılı Kûfi-Levha kalıbı kullanılmıştır. Yazı Hattat Emin Barın'a aittir. İkinci kat ebru için ebru çeşitlerinden serpmeli battal ebru uygulanmıştır.

ESER 7

Şekil 64. : Kat'ı tekniğiyle hazırlanmış yazılı akkase ebru (Kolçir, 2015)

Şekil 64, Eser 7'de Kat'ı Tekniğiyle yazılı akkase ebru yapımı gerçekleştirilmiştir. Zemin battal ebrusu üzerine kûfî “Yâ Mâlik'ül Mülk” yazılı Kûfî-Levha kalıbı kullanılmıştır. Allahın 99 isminden biri olan “Yâ Mâlik'ül Mülk” mülkün ebedî ve ezeli sahibi anlamına gelmektedir. Yazı Hattat Emin BARIN'a aittir. İkinci kat ebru için ebru çeşitlerinden serpmeli battal ebru uygulanmıştır.

ESER 8

Şekil 65. : Kat'ı tekniğiyle hazırlanmış figüratif akkase ebru (Kolçir, 2014)

Şekil 65, Eser 8'de Kat'ı Tekniğiyle figüratif akkase ebru yapımı gerçekleştirilmiştir. Zemin battal ebrusu üzerine Levni'nin bayan minyatürlerinden bir tanesinin şablonu kullanılmıştır. Bu çalışma için dört akkase kalıbı kullanılmış ve buna bağlı olarak dört defa ebrulanmıştır. İlk üç kalıpta ayrı renk tonlarında ebru çeşitlerinden battal ebru ve dördüncü kalıpta ise taraklı ebru kullanılmıştır. Ebru çalışması Osman Caner KOLÇİR, minyatür detay taramaları ise Zeliha ALAV tarafından yapılmıştır.

ESER 9

Şekil 66. : Kat'ı tekniğiyle hazırlanmış figüratif akkase ebru (Kolçir, 2014)

Şekil 66, Eser 9'da Kat'ı Tekniğiyle figüratif akkase ebru yapımı gerçekleştirilmiştir. Zemin battal ebrusu üzerine Levni'nin bayan minyatürlerinden bir tanesinin şablonu kullanılmıştır. Bu çalışma için beş adet akkase ebru kalıbı kullanılmış ve buna bağlı olarak beş defa ebrulanmıştır. Her birinde ebru çeşitlerinden sırasıyla battal ebru üç defa, taraklı ebru ve gelgit ebru birer defa uygulanmıştır. Ebru çalışması Osman Caner KOLÇİR, minyatür detay taramaları ise Nermin TÜZMEN tarafından yapılmıştır.

ESER 10

Şekil 67. : Kat'ı tekniğiyle hazırlanmış figüratif akkase ebru (Kolçir, 2015)

Şekil 67, Eser 10'da Kat'ı Tekniğiyle figüratif akkase ebru yapımı gerçekleştirilmiştir. Dalgalı ebru üzerine Selçuklu dönemine ait süsleme sanatlarında kullanılan “Çift Başlı Kartal” motifinin şablonu kullanılmıştır. İkinci kat ebruda ebru çeşitlerinden serpmeli battal ebru uygulanmıştır.

ESER 11

Şekil 68. : Kat'ı tekniğiyle hazırlanmış figüratif akkase ebru (Kolçir, 2015)

Şekil 68, Eser 11'de Kat'ı Tekniğiyle figüratif akkase ebru yapımı gerçekleştirilmiştir. Hafif zemin ebrusu üzerine süsleme sanatlarında kullanılan “Çintemani” motifinin şablonu kullanılmıştır. İkinci kat ebruda ise ebru çeşitlerinden serpmeli battal ebru uygulanmıştır. Motif tasarımı Osman Caner KOLÇİR tarafından yapılmıştır.

ESER 12

Şekil 69. : Kat'ı tekniğiyle hazırlanmış figüratif akkase ebru (Kolçir, 2015)

Şekil 69, Eser 12'de Kat'ı Tekniğiyle figüratif akkase ebru yapımı gerçekleştirilmiştir. Zemin battal ebrusu üzerine Türk Tezyini Sanatlarında kullanılan “Çift Tahrirli Lale” motifinin şablonu kullanılmıştır. İkinci kat ebruda ise serpmeli battal ebru uygulanmıştır.

ESER 13

Şekil 70. : Kat'ı tekniğiyle hazırlanmış figüratif akkase ebru (Kolçir, 2013)

Şekil 70 Eser 13'de Kat'ı Tekniğiyle figüratif akkase ebru yapımı gerçekleştirilmiştir. Dalgalı ebru üzerine "Mustafa Kemal Atatürk" silüetinin şablonu kullanılmıştır. İkinci kat ebruda ise battal ebru uygulanmıştır.

ESER 14

Şekil 71. : Kat'ı tekniğiyle hazırlanmış figüratif akkase ebru (Kolçir, 2015)

Şekil 71, Eser 14'de Kat'ı Tekniğiyle figüratif akkase ebru yapımı gerçekleştirilmiştir. Battal ebru üzerine "Mustafa Kemal Atatürk" silüetinin şablonu kullanılmıştır. İkinci kat ebru olarak battal ebru uygulanmıştır.

ESER 15

Şekil 72. : Kat'ı tekniğiyle hazırlanmış figüratif akkase ebru (Kolçir, 2015)

Şekil 72, Eser 15'de Kat'ı Tekniğiyle figüratif akkase ebru yapımı gerçekleştirilmiştir. Battal ebru üzerine Türkiye Cumhuriyeti bayrağını temsil eden ay-yıldız içine "Mustafa Kemal Atatürk" imzası ve silüetinin bulunduğu şablon kullanılmıştır. İkinci kat ebru olarak battal ebru uygulanmıştır.

ESER 16

Şekil 73. : Kat'ı tekniğiyle hazırlanmış figüratif akkase ebru (Kolçir, 2015)

Şekil 73, Eser 16'da Kat'ı Tekniğiyle figüratif akkase ebru yapımı gerçekleştirilmiştir. Zemin battal ebrusu üzerine Süleyman Demirel Üniversitesi logosunun şablonu kullanılmıştır. İkinci kat ebruda battal ebru uygulanmıştır.

ESER 17

Şekil 74. : Kat'ı tekniğiyle hazırlanmış figüratif akkase ebru (Kolçir, 2015)

Şekil 74, Eser 17'de Kat'ı Tekniğiyle figüratif akkase ebru yapımı gerçekleştirilmiştir. Zemin battal ebrusu üzerine “Kız Kulesi” silüetinin şablonu kullanılmıştır. İkinci kat ebru çeşidi olarak somaki ebru uygulanmıştır.

ESER 18

Şekil 75. : Kat'ı tekniğiyle hazırlanmış figüratif akkase ebru (Kolçir, 2015)

Şekil 75, Eser 18'de Kat'ı Tekniğiyle figüratif akkase ebru yapımı gerçekleştirilmiştir. Zemin battal ebrusu üzerine "İstanbul ve ay-yıldız" silüetinin şablonu kullanılmıştır. İkinci kat ebru çeşidi olarak battal ebru uygulanmıştır.

6. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Ebru sanatı, kadim bir sanat olmasının yanı sıra güncelliğini korumakta ve yeni tarzlar, yeni buluşlar ile zenginleşmektedir. Bununla birlikte Ebru sanatı içerisinde belli bir disiplini barındırmayı da sürdürmektedir. Eski Ebru sanatçıları ve onların Ebru sanatına kazandırdıkları herkes tarafından kabul görülmeli ve onlara saygı duyulmalıdır. Ancak bu sayede Ebru sanatının saygınlığı korunabilir.

Günümüzde her şey gibi Ebru sanatı da değişim geçirmektedir ki bu son derece doğaldır. Gelişen teknoloji ve hızlı bir şekilde değişen sosyal hayat sebebiyle sanata bakış açısı da zamanla bir takım değişikliklere uğramaktadır. Bu değişim ve gelişim Ebru sanatının temelini sarsmadığı ölçüde faydalı da olmaktadır. Nitekim bir gelişimden söz edebilmek için öncelikle var olan ve önceden var olmuş tekniklerin, usullerine uygun olarak öğrenilmesi, bilinmesi ve hatta korunması gerekmektedir. Ancak bu sayede Ebru sanatına gereken sevgi ve özen gösterilebilir.

Ebru'nun ruhuyla bağdaşmayacak değişiklik çabaları ancak Ebru'nun günümüze kadarki mükemmel yolculuğunu bilmeyen, anlamayan kişiler tarafından ortaya atılabilir. Bu kadim sanatımıza hak ettiği kıymeti gösterebilmek için öncelikle onun ruhu özümsemelidir ki bu da ancak onu tanıyarak, bilerek ve severek yapmakla mümkün olmaktadır.

Bu çalışmada Ebru'nun tarihten günümüze yaptığı yolculuk incelenmiş ve akkase tekniği geçmişten günümüze irdelenmiştir. Bunun için de öncelikle Ebru'nun tarihçesi hakkında bilgi verilmiş ve teknikleri anlatılmış, sonra da özel olarak akkase tekniği tüm yönleriyle çalışma konusu yapılmıştır.

Sonuç olarak; bu çalışma ile akkase tekniğinin tüm yönlerine hakim olabilmek amaçlanmıştır. Bu sayede ebru sanatının derinliklerine inilmiş, onun güzelliği ve gizemleri ortaya çıkarılmıştır. Ayrıca akkase ebru tekniğinin sadece kağıt yüzeyine değil farklı yüzeylerde (deri, ahşap, kumaş V.b.) uygulanabileceğini göstermekte ve bundan sonra yapılacak akkase ebru çalışmalarına ışık tuttuğu sonucuna varılmıştır.

KAYNAKÇA

BABAOĞLU, A. (2007). **Ebru İstanbul**, 1. Baskı, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür A.Ş. Yayınları, İstanbul.

BARUTÇUGİL, H. (1999). **Renklerin Sonsuzluğu (Geleneksel Türk Ebru Sanatı)**, Yaşar Eğitim ve Kültür Vakfı Yayınları, (39., 40., 41., 42., 53., 66., 67., 68., 71.s), İstanbul.

BARUTÇUGİL, H. (2004). **Siyah Beyaz**, Ebristan Yayınları, İstanbul.

BARUTÇUGİL, H. (2007). **Türklerin Ebru Sanatı**, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphaneler ve Yayımlar Genel Müdürlüğü, (248., 250., 279.s), Ankara.

BAŞAR, F. ve Y. TIRYAKI. (2006). **Türk Ebru Sanatı**, Gözen Kitap ve Yayın Evi, (1., 2., 3., 4., 13., 23., 26., 31., 41.s), İstanbul.

ÇOKTAN, A. (1992). **Türk Ebru Sanatı Tarihi, Yapılışı, Kelime Anlamı ve Ebru Çeşitleri**, Emekçin Matbaası, İstanbul.

DERMAN, M. U. (1977). **Türk Sanatında Ebru**, Akbank Yayınevi, (6., 8., 11., 22., 24., 38.s), İstanbul.

DERE, Ö. F. (2007). **Ebru Sanatı Tarihçe, Malzeme, Uygulama**, Güzel Sanatlar Matbaası, İstanbul.

ELHAN, S. (2004). **Yapım Yöntemleriyle Ebru Sanatı**, İnkansa Matbaacılık Ltd.Şti., (13., 14., 21., 23., 34., 35., 48., 50., 53., 57., 59., 63., 67., 69.s), Ankara.

ERİŞ, M. N. (2007). **Mustafa Esat Düzgünman ve Ebru**, 1. Baskı, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Kültür A.Ş. Yayınları, (9., 49.s), İstanbul.

GÖKTAŞ, U. (1987). **Ebru Terimleri Sözlüğü**, Anadolu Sanat Yayınları, İstanbul.

HANÇERLİOĞLU, O. (1992). **Türk Dili Sözlüğü**, Remzi kitapevi, İstanbul.

MESARA, G. (1998). **Türk Sanatında İnce Kağıt Oymacılığı**, Türkiye İş Bankası Yayınları, 215, (42.s), İstanbul.

OVALIOĞLU, İ. (2007). **Arşivin Rengi, Osmanlı Belgelerinde Ebru ve Etiket**, 1. Baskı, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul.

ÖZASLAN, S. (2001). **Geleneksel Sanatlarımızdan Kırkpere-Parça Birleştirme**, Kültür Bakanlığı Yayınları: 2576, (101.s), Ankara.

ÖZÇİMİ, M. S. (2009). **Levni'den Ebru'ya**, Yayın No: 198, Bahçivanlar Basım San. A.Ş, Konya.

SAVAŞ, T. (1980). **Ebru Sanatı**, Bozak Matbaası, İstanbul.

SÖNMEZ, G. (2007). **Gelenekselden Günümüze Ebru**, İnkilap Kitabevi Yayın Sanayi ve Ticaret A.Ş., (17., 18., 19., 29., 31., 35., 44., 51., 63., 99., 100., 106., 107.s), İstanbul.

TÜRKMENOĞLU, T. M. (1999). **Sudaki Nakış Ebru**, Milenyum Yayınları, İstanbul.

WOLFE, R. J. (1990). **Marbled Paper: Its History, Techniques and Patterns** (Publication of The A.S.W. Rosenbach Fellowship in Bibliography), University of Pennsylvania Press, Philadelphia.

Tezler:

ADIBELLİ, T. S. (2005). **Dekoratif Ürünlerde Ebru**, Yüksek Lisans Tezi, Konya, Selçuk Üniversitesi SBE.

BARUTCUGİL, H. (2010). **Geçmişten Günümüze Ebru Sanatı ve Çağdaş Bir Yorum İle Günümüz Tekstiline Uygulanması**, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, Haliç Üniversitesi GSF.

ERDİNÇ, Y.S. (2014). **Ebru Sanatının Farklı Materyaller Üzerine Uygulanması**, Yüksek Lisans Tezi, Isparta, Süleyman Demirel Üniversitesi GSE.

ÖZDAMAR, H. (2012). **Ebru Tekniğinin Farklı Yöntemlerle İşlenmiş Deri Malzeme Üzerine Uygulanması**, Yüksek Lisans Tezi, Isparta, Süleyman Demirel Üniversitesi GSE.

SOBACI, A. (2001). **Klasik Türk Ebru Sanatı ve Kompozisyon**, Yüksek Lisans Tezi, Erzurum, Atatürk Üniversitesi SBE.

UZUNCA, G. (2012). **Ebru Sanatının Tekstilde Kullanımı**, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, Gazi Üniversitesi EBE.

Kaynak Kişiler:

ENEŞ, Y. Ebru Sanatçısı (2014). **“Ebru Sanatının Tarihi Gelişimi”** konulu görüşme, İstanbul, 16.09.2014.

ÖZDAMAR, H. Öğretim Görevlisi (2014). **“Ebru Sanatında Modern Çalışmalar”** konulu görüşme, Isparta, 04.12.2014.

PEŞTELİ, M. Ebru Sanatçısı (2014). “Ebru Yapım Teknikleri” konulu görüşme, İstanbul, 17.09.2014.

ÖZGEÇMİŞ

Osman Caner KOLÇİR

Tel: 0 (258) 613 19 90

0 (555) 558 52 54

caner.kolcir@hotmail.com

Adres: Samanlık Mah. Yarenler Yapı Koop 1. Blok No:1 Tavas/DENİZLİ

Doğum Tarihi : 01 / 01/ 1984

Doğum Yeri : Tavas

Uyruğu : T.C.

Medeni Hali : Bekâr

Eğitim Durumu

Lise (1995-2003) : Zeybekler Anadolu Lisesi

Önlisans (2006-2008) : Akdeniz Üniversitesi T.B.M.Y.O. Yapı Denetim Yardımcılığı

Lisans (2009-2012) : Süleyman Demirel Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi

Yapı Tasarımı Öğretmenliği

Y. Lisans (2014-2015) : Süleyman Demirel Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü

Geleneksel Türk Sanatları Anasanat Dalı

Tez Konusu: Ebru Sanatında Akkase Tekniği ve Farklı Uygulamaları

Yabancı Dil ve Düzeyi:

İngilizce, Orta Seviye

Katıldığı Kurslar – Alınan Belgeler:

- Yıldız Teknik Üniversitesi 100. Yıl Üniversiteler Arası Ulusal Ebrû Yarışması 2. (İkinci)lik Ödülü
- Akdeniz Üniversitesi 3.Ulusal Uygulamalı Ebrû Yarışması Mansiyon Ödülü
- T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü “Ebru” Kurs Bitirme Belgesi
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü “Ebru” Kurs Bitirme Belgesi
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü “Davul Derisinden Aksesuar Yapımı” Kurs Bitirme Belgesi
- Isparta Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü 50. Kütüphane Haftası “Geleneksel Türk Süsleme Sanatları Karma Sergisi” Katılım Belgesi
- Isparta Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü 50. Kütüphane Haftası “Geleneksel Türk Süsleme Sanatları Karma Sergisi” Teşekkür Belgesi
- Isparta Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü 50. Kütüphane Haftası “Geleneksel Türk Süsleme Sanatları Karma Sergisi” Katılım Belgesi
- Dünya Ebrû Günü Katılım Belgesi
- İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Tıp Fakültesi Aile Hekimliği Anabilim Dalı İzmir Tepecik Eğitim Araştırma Hastanesi Aile Hekimliği Kliniği “Gül Diyarından Renklerin Esintisi” Teşekkür Belgesi
- 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü Karma Sergisi
- Süleyman Demirel Üniversitesi Tekstil ve El Sanatları Araştırma Uygulama Merkezi “Soma İçin Elele” Karma Sergisi Teşekkür Belgesi
- Süleyman Demirel Üniversitesi Tekstil ve El Sanatları Araştırma Uygulama Merkezi “Ulusal Egemenlik” Karma Sergisi Teşekkür Belgesi
- Akdeniz Üniversitesi Sağlık, Kültür ve Spor Daire Başkanlığı Resim ve El Sanatları Topluluğu Ebrû Sanatı Kurs Katılım Belgesi
- Akdeniz Üniversitesi I. Uluslar arası Kitap Sanatları Sempozyumu ve Ebrû Çalıştayı Sergi Katılımı ve Eser Sunumu

- Akdeniz Üniversitesi Teknik Bilimler Meslek Yüksek Okulu I. Sinerji Zirvesi ve IV. Proje Günleri Teşekkür Belgesi
- 47. Uluslar arası Antalya Altın Portakal Film Festivali Teşekkür Belgesi
- Süleyman Demirel Üniversitesi Uyku Bozuklukları Tanı Tedavi, Uygulama ve Araştırma Merkezi “Dünya Uyku Günü Sempozyumu” Teşekkür Belgesi
- Süleyman Demirel Üniversitesi “Sharing Erasmus Experiences” Başlıklı III. Uluslar arası Günler Etkinliği Katılım Belgesi
- Süleyman Demirel Üniversitesi Endüstri ve Kalite Kulübü “Etkili İletişim ve Beden Dili Eğitimi” Katılım Belgesi
- Süleyman Demirel Üniversitesi Ebrû Topluluğu Başkanlığı ve Ebrû Eğitimliği
- Süleyman Demirel Üniversitesi I. Üniversiteler Arası Uygulamalı “GÜL DİYARINDA EBRÛ” Yarışması Teşekkür Belgesi
- Süleyman Demirel Üniversitesi II. Üniversiteler arası Uygulamalı “GÜL DİYARINDA EBRÛ” Yarışması Teşekkür Belgesi
- Süleyman Demirel Üniversitesi “Meslek Yüksekokullarında Düşünen, Tasarlayan, Geliştiren Beyinler 2012” Teşekkür Belgesi
- Süleyman Demirel Üniversitesi Ebrû Topluluğu Teşekkür Belgesi
- Süleyman Demirel Üniversitesi Ebrû Topluluğu Teşekkür Plâketi
- Süleyman Demirel Üniversitesi Teknik Eğitim Fakültesi Başarı Belgesi
- Sika Yapı Kimyasalları Sertifika ve Eğitim Katılım Belgesi
- ODE Yalıtım Sanayi ve Ticaret A.Ş. Katılım Belgesi